

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Pavλίna Hanyšová

Probace, role probačního úředníka a asistenta

Olomouc 2013

vedoucí práce: PhDr. Lenka Holá, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 10. dubna 2013

.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Lence Holé, Ph.D. za odborné vedení, cenné a podnětné rady při zpracování této bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat pracovníkům PMS ve Svitavách a Ústí nad Orlicí za vstřícný přístup a čas, který mi věnovali při získávání materiálů k empirické části této bakalářské práce.

Obsah:

Úvod	5
1 ROLE	7
1.1 Pojem „role“	7
1.2 Klasifikace rolí	8
2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR	9
2.1 Restorativní justice	10
2.2 Historie Probační a mediační služby ČR.....	11
2.3 Organizace Probační a mediační služby ČR	12
2.4 Činnost a cíle Probační a mediační služby ČR	13
3 ÚŘEDNÍCI A ASISTENTI PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	16
3.1 Úředníci a asistenti jako sociální pracovníci v justici	17
3.2 Práva a povinnosti úředníků a asistentů z hlediska zákona.....	18
3.3 Práva a povinnosti úředníků a asistentů z hlediska metodických standardů činnosti	20
3.4 Práva a povinnosti úředníků a asistentů z hlediska pracovního řádu	21
4 PROBACE V ČINNOSTI PMS ČR	23
4.1 Probace	23
4.2 Činnosti úředníků a asistentů	25
4.3 Probační činnosti v přípravném řízení	27
4.4 Probační činnosti ve vykonávacím řízení.....	28
5 EMPIRICKÁ ČÁST	31
5.1 Cíle empirické části	31
5.2 Charakteristika a popis zkoumaného vzorku	31
5.3 Popis metod výzkumu	32
5.4 Popis vlastního výzkumu	34
5.5 Vlastní výsledky	35
5.6 Diskuze a závěr	50
Závěr	52
Seznam použitých zkratk	54
Seznam pramenů a literatury	55
Anotace	

Úvod

Probace je jedním ze dvou prvků služby, která je součástí naší trestní justice od roku 2000. Tato instituce se nazývá Probační a mediační služba ČR (dále také PMS). Druhou složkou je mediace. Proto také celý název Probační a mediační služba ČR. PMS vychází z principů restorativní justice, kterými se řídí při své činnosti. Ať už při uskutečňování alternativních trestů nebo řešení konfliktů. Každý den můžeme slyšet, že české věznice jsou přeplněné a zatěžují státní rozpočet. PMS je jedním z nástrojů, jak nastalou situaci alespoň trochu zmírnit.

Tato bakalářská práce se však bude zaměřovat jen na jednu složku, a to probaci. Podstatou probace je dohled nad obžalovanými, obviněnými a odsouzenými (dále jen obviněnými). Tudíž je důležité, aby tento dohled, ale i ostatní probační činnosti někdo vykonával. Výkonem těchto činností byly, dle zákona o Probační a mediační službě, pověřeni úředníci a asistenti probační a mediační služby ČR. (Dále budeme také k označení úředníků a asistentů PMS používat pojem „probační pracovníci“, a to zejména proto, že cílem naší BP je zaměření na problematiku probace a roli úředníků a asistentů PMS při ní. Uvědomujeme si, že mezi významnou činnost pracovníků PMS patří také mediace, té však v bakalářské práci pozornost nevěnujeme. Označením „probační pracovníci“ tedy myslíme úředníky a asistenty PMS v probačních činnostech.) V tomto zákoně je ukotvena celá instituce PMS, ale také role a postavení úředníků a asistentů PMS.

Jak již bylo zmíněno, hlavní roli v poskytování probačních služeb mají úředníci a asistenti Probační a mediační služby ČR. Tito pracovníci obstarávají celý organizační a administrativní aparát. Probační pracovníci jsou z části také sociálními pracovníky. A to hlavně z důvodu propojení pomoci, kontroly a poradenství v jejich práci.

Cílem bakalářské práce je vymezení role probačního úředníka a probačního asistenta se zaměřením na vykonávání probačních činností.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretickou a empirickou. Začátek práce se věnuje vymezení pojmu role, jeho definice a také spojení s rolí úředníků a asistentů Probační a mediační služby ČR. Další kapitola se zabývá Probační a mediační službou ČR. Jsou zde popsány činnosti, cíle a organizaci PMS a v neposlední řadě také restorativní justice, která je východiskem pro činnost PMS, ale také pro činnost probačních pracovníků. Tuto kapitolu jsme zahrnuly do bakalářské práce, protože si myslíme, že nastíní zázemí pro činnost probačních pracovníků a také nás šířeji uvede do dané problematiky. V další kapitole se budeme věnovat postavením úředníků a asistentů Probační a mediační služby ČR. V této

kapitole vymezíme jejich práva a povinnosti z pohledu zákona, metodických standardů a pracovního řádu PMS. Také se budeme zabývat otázkou sociální práce v jejich činnosti, která k této profesi neodmyslitelně patří. V poslední kapitole teoretické části se budeme zabývat probací a činnostmi probačních pracovníků při výkonu probačních činností. Pro zpřehlednění si rozdělíme úkony v přípravném a vykonávacím řízení.

V empirické části této práce se budeme věnovat hlubšímu pochopení role probačních pracovníků. Cílem empirické části je zjistit, jak vnímají probační pracovníci svou roli v rámci vykonávání probačních činností. K dosažení tohoto cíle nám budou sloužit rozhovory s probačními pracovníky, kteří se věnují probačním činnostem, a následovně tyto informace zpracujeme pomocí metody otevřeného kódování.

Při psaní této bakalářské práce budu čerpat pouze z odborné literatury a internetových zdrojů.

1 ROLE

Role je důležitou součástí každodenního sociálního života. Tím, že každý zastává nějaké role a s nimi spojené chování, lépe můžeme předpovídat jeho budoucí chování. Také profese probačních pracovníků je spojená se souborem očekávaného chování. Ať už je dáno legislativou či neformálními pravidly. Proto je důležité vysvětlit tento pojem.

1.1 Pojem „role“

B. Geist uvádí, že termín role se v sociální psychologii a sociologii užívá a je shodný s označením sociální role. Tento pojem je užíván v mnoha vědních oborech jako například psychologie, sociologie či filozofie. Tento pojem je také synonymem pro sociální pozici či sociální status.¹

Roli můžeme chápat jako chování, které se od člověka očekává v určité situaci, kdy se musí brát ohled na věk, pohlaví, sociální status nebo konkrétní společenskou funkci člověka např. učitel, lékař nebo soudce.² Role také může vyjadřovat očekávání, které sociální okolí klade na jedince³ a stejně tak, jak tvrdí M. Nakonečný, je toto očekávání podmíněno určitou situací a jeho základní charakteristikou.⁴ Jedním z nejzákladnějších pojetí role je G. H. Meadova a R. Lintonova Teorie rolí. Tato teorie předpokládá, že lidé mají různé pozice, které zaujímají v sociální struktuře společnosti, a na chování jedince se dívá v sociální perspektivě.⁵ Role je pak vymezena jako „*komplex sociálního chování, které je v určité sociální pozici očekávané a které je této sociální pozici a tím i roli připisováno jako standardní členy sociálního útvaru ve smyslu sociální normy.*“⁶ To tedy znamená, že toto očekávání je jakýsi standard, který ostatní očekávají od jedince v určité pozici.

Linton chápe roli jako dynamický aspekt statusu. Ve své teorii kultury uvádí dvě složky. Status a roli. Status vyjadřuje pozici osoby v sociálním systému a role je činnostní složka statusu. To znamená, že role vyjadřuje to, co se očekává od člověka, který nosí tento status.⁷ Role jsou tzv. reciproční. Lze to chápat tak, že se „...odehrávají v párech, protože svou roli vždy hrajeme ve vztahu k jiné osobě.“⁸ Role matky je závislá na existenci jejího

---

¹ GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992.

² NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009.

³ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled sociální psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004.

⁴ NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009.

⁵ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portal, 2001.

⁶ GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992, s. 349.

⁷ NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009.

⁸ HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portal, 2009 s. 10.

dítěte, nebo pokud nemáme práci, nemáme roli zaměstnance. I role probačních pracovníků je závislá na dalších faktorech. Je to hlavně spojeno s existencí Probační a mediační služby a také s existencí klienta PMS.

Nakonečný říká, že „*je-li určitá role výrazně odměňována, stává se zdrojem uspokojení a není pocíťována jako něco nevlastního, vynuceného.*“⁹ Tedy důležitá je míra ztotožnění se jedince s danou rolí. Některé role jedinec přijme snadno, jiné může odmítat a nechce je přijmout. U probačních pracovníků, by k odmítání role nemělo docházet, protože je to jeho profese, kterou zastává a sám si ji dobrovolně vybral. Jeho odměnou vedoucí k uspokojení by měl být pocit dobře vykonané práce a pomoci lidem.

1.2 Klasifikace rolí

Někdy role přetrvávají dlouho, jiné jsou naopak krátkodobé. Některé role jsou připsané, jiné jsou dány od narození. Jedinec by některých rolí chtěl dosáhnout a jiné musí přijmout i z donucení. Podle Kellera¹⁰ i Matouška¹¹ jsou role rozděleny do tří skupin:

- Role připsané (např. žena či muž)
- Role získané (např. role profesní)
- Role vnucené (např. role nezaměstnaného)

Dle tohoto dělení je profese probačního pracovníka role získaná. Jedinec se s rolí probačního pracovníka nenarodil. Musel jí získat pomocí svých znalostí a dovedností.

Další dělení nahlíží na roli z různých hledisek normativního, statistického a individuálního. Pro tuto práci je určující normativní hledisko. Tedy to, co se očekává od držitele určité pozice. V případě probačního pracovníka je to očekávání ze stran nadřízených, spolupracujících orgánů a také klientů. Kellerovo dělení z těchto hledisek je následovné:

- Normativní – role je očekávané chování držitele určitého statusu,
- Statistický – role jako chování většiny lidí,
- Individuální – role jako konkrétní chování určitého člověka¹²

---

⁹ NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009, s. 36.

¹⁰ KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004.

¹¹ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portal, 2001.

¹² KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004.

2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR

Tato kapitola bude definovat Probační a mediační službu ČR jako instituci. Kapitola je rozdělena do čtyř podkapitol věnovaným dílčím částem, které postupně budou odkrývat principy, historii, organizaci a činnost PMS.

V první podkapitole se budeme zabývat restorativní justicí. Činnost PMS z této justice vychází, proto je důležité její principy uvést, pro lepší porozumění činnosti PMS. Stejně jako v první podkapitole se věnujeme restorativní justici z důvodu lepšího pochopení PMS, také z tohoto důvodu se ve druhé podkapitole budeme zabývat historií PMS. Ve třetí podkapitole popíšeme organizační schéma PMS. Jak je uspořádána a kdo má jaké funkce. V poslední, čtvrté podkapitole, vymezíme činnosti, které PMS vykonává a cíle, ke kterým směřuje. Pro svou činnost je důležitá spolupráce s ostatními orgány, proto také ve zkratce uvedeme tyto orgány a instituce.

Probační a mediační služba ČR je založená na principech restorativní justice. Proto usiluje „o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality,“ aby Probační a mediační služba ČR zajistila všechny tyto činnosti, musí být multi-disciplinární. Vychází ze součinnosti sociální práce a práva, zejména trestního.¹³ Činnost PMS může být zahájena impulsem od soudu, státního zástupce, policie, obviněného, jeho obhájce či příbuzných, ale také od poškozeného nebo jeho zmocněnce.

Činnost PMS respektuje Listinu základních práv a svobod, ale také požadavky mezinárodních úmluv.¹⁴

PMS ve své činnosti vychází z východisek:

- Přejít k osobnímu jednání s klientem - na klienta by se mělo pohlížet s důrazem na lidskost a nejen slepé plnění toho, co je napsáno v zákoně.
- Zodpovědnost pachatele za spáchaný trestný čin – pachatel musí nést následky za svůj čin místo společnosti.
- Sociální pojetí trestu – nutné je hledat řešení, které bude vyhovovat oběma stranám. Oběti i pachateli.

¹³ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Poslání a cíle. www.pmscr.cz [online]. © 2002–2012 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>

¹⁴ VĚTROVEC, V., L. NEDOROST a Z. SOVÁK. Probační a mediační služba ČR. *Právní rádce*. 2002, č. 8.

- Spolupráce a alternativní tresty – v práci Probační a mediační služby ČR je velmi důležitá spolupráce všech zainteresovaných institucí a také řešení sporů jinými metodami než přijímáním opatření.¹⁵

2.1 Restorativní justice

Jak již bylo řečeno, je PMS založená na principech restorativní justice. Tento druh justice se odlišuje od klasické retributivní.

Principy restorativní justice pocházejí od původních obyvatel Nového Zélandu, severní Kanady nebo afrického zvykového práva. Nejdříve se začaly rozvíjet v Kanadě a USA (80. léta 20. století) a postupem času začaly pronikat i do Evropy. Pojem Restorativní justice pochází z anglického slova restore, což znamená obnovit, navrátit do původního stavu.¹⁶

Restorativní justice se liší od klasické retributivní justice tím, že má jiný názor na současnou trestní spravedlnost a na ochranu pachatelů i obětí.¹⁷ Retributivní justice přisuzuje pachateli víceméně pasivní postavení, tudíž se na výkonu trestní justice podílí jen v malém rozsahu. Většinou jen při uplatnění nároku na náhradu škody. A také vidí jako primární oběť stát. Kdežto restorativní justice považuje za hlavní oběť osobu, která byla poškozená jinou osobou, nikoli stát.¹⁸

„Restorativní justice vychází z myšlenek, že trestný čin je sociálním konfliktem mezi dvěma a více jednotlivci a mezi jejich normami a normami ve společnosti, v nichž se nacházejí.“¹⁹ Tento trestný čin lze efektivně řešit za účasti všech stran, kterých se tento trestný čin dotkl. Restorativní justice pohlíží na trestný čin jako na něco, co narušilo sociální vztah mezi pachatelem, obětí a dotčenou společností. Z toho vyplývá, že se tato justice zaměřuje nejen na pachatele a oběť, ale také na společnost či komunitu, v níž pachatel žije a tato komunita je mnohdy tímto trestným činem dotčena. Nabádá společnost, aby nejen pasivně přihlížela, ale aktivně se zapojila a vytvářela podmínky pro zdravou komunitu.

Restorativní justici nelze pojímat jako ucelený systém reakcí společnosti na trestnou činnost, protože každá země má tyto principy upravené dle svých možností. To tedy znamená, že každá země má jiné zastoupení restorativní justice ve svém právu. Některá se k těmto

---

¹⁵ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In: KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice*. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003.

¹⁸ SOTOLAŘ, A., F. PÚRY a P. ŠÁMAL. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000.

¹⁹ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007. s. 11.

principům více přiklání, jiná méně.²⁰ Jak uvádí Karabec, působí restorativní justice pouze paralelně s retributivní justicí nebo ji doplňuje. Dále uvádí, že tato justice je založena na základních principech:

- Zločin by měl být brán hlavně jako škoda (újma) na oběti a také jako hrozba pro bezpečnost společnosti.
- Tato škoda se musí brát ze všech hledisek. Nejen materiální nebo fyzickou, ale také psychickou nebo o ztrátu postavení či narušení sociálních vazeb.
- Reakce na zločin má pomoci snížit tuto škodu a případné hrozby pro společnost.
- Účelem reakce není potrestání pachatele, ale vytvoření podmínek pro odstranění následků trestného činu.
- K vyjednávání s pachatelem o kompenzaci za trestný čin nemůže být oběť trestného činu nucena.
- Další princip je založený na tom, že je kontraproduktivní ukládat přísnější tresty u mladistvých pachatelů.
- Velmi důležité je aktivní podílení pachatele na náhradě způsobné škody. A pokud pachatel nechce spolupracovat, je k tomu donucen soudem.
- Státní orgány by se měly vložit pouze tehdy, pokud postupy mezi pachatelem a obětí nevedou k cíli, nebo pokud je spáchaný trestný čin takové závažnosti, že klasický trestný proces je nutný.²¹

2.2 Historie Probační a mediační služby ČR

PMS je poměrně mladou institucí v systému justice. Podobně jako vývoj jiných institucí, i na vznik a vývoj Probační a mediační služby ČR měl velký vliv společensko-politický vývoj naší země. Význačnou úlohu měla tradice sociální práce a pomáhající profese v ČR. Od konce 60. let 20. století se začínal vytvářet systém sociálních kurátorů a kurátorů pro děti a mládež. Také začínala sociální práce s vězni ve věznicích.²²

V tomto období se pomalu začínali dostávat prvky probace do českého práva. Teprve až po roce 1989 přichází rozvoj nových trendů. Začínají se stavět základy probace a mediace.²³ Zásadní roli po roce 1989 sehrál vývoj trestní politiky v ČR. Soustředilo

---

²⁰ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007.

²¹ KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In: KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice*. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003.

²² KROFTOVÁ, Andrea a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ, In. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portal, 2005.

²³ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007.

se zejména na celkovou reformu a humanizaci justice, včetně vězeňského systému. Zvyšovaly se možnosti trestů a opatření, důležitým prvkem byla snaha o posílení postavení poškozeného v trestním řízení.

Důležitým krokem, který směřoval k uplatnění probace a mediace, byly dílčí novely trestněprávních předpisů, které vedly k novým institutům, jako jsou odklon od klasického trestního řízení, alternativy k potrestání nebo alternativy k trestu odnětí svobody. Jejich praktické využití by se neobešlo bez prvků mediace a probace. Velkou měrou k zakotvení probace a mediace v naší zemi přispěli studenti a učitelé FF UK. Založili Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici (1994). V současné době je znám pod názvem Sdružení pro probaci a mediaci v justici – SPJ. Toto sdružení realizovalo různé aktivity a projekty, jako například semináře a setkání nebo zpracování a ověření vzoru probace a mediace v podmínkách ČR.

Dalším významným krokem bylo usnesení z 1. ledna 1996, kdy byla zřízena místa probačních úředníků na soudech. Tuto práci vykonávali administrativní pracovníci soudu. Díky zřízení těchto pracovních míst se dostali první kvalifikovaní sociální pracovníci do justice.²⁴ Na okresních soudech byla od 1. ledna 2000 zřízena modelová pracoviště probační a mediační služby. Od 1. ledna 2001 byla dle zákona č. 257/2000 Sb. zahájena činnost Probační a mediační služby ČR. Tímto zákonem se stala Probační a mediační služba státní organizací s celorepublikovou působností.²⁵

Dalším stěžejním krokem bylo přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Tímto zákonem se upravuje, jak se má postupovat při řešení provinění u osob mladších 18 let.²⁶

2.3 Organizace Probační a mediační služby ČR

PMS je zřízená na základě zákona č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě a spadá pod ministerstvo spravedlnosti. PMS je organizační složka státu.²⁷ V čele PMS je ředitel, který jedná jejím jménem. Ředitele jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti.²⁸ Rada pro probaci a mediaci se zřizuje jako poradní orgán ministra spravedlnosti.

²⁴ KROFTOVÁ, Andrea a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ, In. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portal, 2005.

²⁵ VĚTROVEC, V., L. NEDOROST a Z. SOVÁK. Probační a mediační služba ČR. *Právní rádce*. 2002, č. 8.

²⁶ KROFTOVÁ, Andrea a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ, In. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portal, 2005.

²⁷ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Statut PMS ČR. www.pmscr.cz [online]. © 2002–2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/zakladni-dokumenty/statut-pms-cr/>

²⁸ § 3 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě ČR, v platném znění.

Rada pro probaci a mediaci ovlivňuje a usměrňuje činnosti PMS.²⁹ Základní složkou pro výkon PMS jsou střediska, která působí v sídlech okresních soudů. Zde vykonávají činnost úředníci a asistenti PMS.³⁰ PMS spolupracuje s řadou institucí například Policii České republiky (dále také PČR) nebo soudy, státními zástupci, sociálními kurátory, odbory sociálně-právní ochrany dětí (dále také OSPOD), ale také s obcemi. Příslušnost k danému soudu určuje i příslušnost Probačního a mediačního střediska.³¹

2.4 Činnost a cíle Probační a mediační služby ČR

Hlavním posláním PMS je probační a mediační činnost. Při této činnosti jsou pracovníci PMS v kontaktu s obviněným, ale také poškozeným, osobami blízkými a v neposlední řadě také se sociálním okolím. Pracovníci PMS musejí být ve spojení s orgány činnými v trestním řízení a dalšími subjekty, které jsou zainteresované v trestním řízení.³²

„Cílovou skupinou Probační a mediační služby jsou osoby, které se dostaly do konfliktu se zákonem (byly obviněny nebo odsouzeny za trestný čin), a osoby, jež byly trestným činem poškozeny.“³³ Z toho vyplývá, že PMS nepracuje pouze s pachateli, ale také poškozenými. Probační činnost se vztahuje zejména na pachatele. Mediační činnost však spolupracuje s oběma stranami a snaží se vyřešit konflikt mimosoudními cestami.

PMS pracuje s dospělými pachateli, kteří se dopustili trestných činů. Dále také s mladistvými pachateli proviněnými, věková hranice je od 15 do 18 let a také s dětmi mladšími 15 let, které se dopustily činu, který se u osob starších 15 let pokládá za trestný.³⁴

Činnost PMS je založená na „...*principu sociálního a trestněprávního pojetí konfliktu se zákonem...*“ a pro sociální pojetí je důležité zprostředkování komunikace mezi všemi zúčastněnými stranami. Hlavním cílem je alternativní řešení konfliktů a urovnání mezilidských a společenských vztahů. Dále také identifikace problémů, které by mohly vést k další trestné činnosti. Právní pojetí vychází z principů restorativní justice. Tyto principy podle Větrovce jsou např. *„motivace pachatele k odpovědnosti za spáchaný trestný čin, motivace pachatele k životu bez konfliktů..., eliminace efektu labelingu..., efektivní řešení*

²⁹ VĚTROVEC, V., L. NEDOROST a Z. SOVÁK. Probační a mediační služba ČR. *Právní rádce*. 2002, č. 8.

³⁰ §3 odst. 2 zákona č. 257/200 Sb., o Probační a mediační službě ČR, v platném znění.

³¹ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007.

³² Tamtéž.

³³ KROFTOVÁ, Andrea a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ, In. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portal, 2005. s. 284.

³⁴ Tamtéž.

případu, rychlé a dostačující..., účinná kontrola pachatele...“³⁵ Uvedené principy by měly sloužit jednak k ochraně společnosti před negativními vlivy, ale také k odstranění recidivy pachatele.

Větrovec uvádí, že v součinnosti obou těchto principů sociálního a právního, má činnost PMS hlavní cíle. Pokud to uchopíme z pohledu pachatele, PMS se zaměřuje na aktivní účast pachatele na řešení trestného činu. Dále se snaží, aby pachatelovi sociální vazby zůstaly stávající nebo vznikaly nové a jeho trest byl méně stigmatizující. Z druhého pohledu PMS také spolupracuje s oběťmi trestného činu. Snaží se pomoci ventilovat pocity, které vznikly trestnou činností spáchanou na oběti a pomoci oběti získat pocit bezpečí a integrity. Stejně jako pachatel, i oběti se umožňuje podílet na hledání optimálního řešení, které bude dostatečnou materiální i morální satisfakcí. Dále by PMS měla oběti zprostředkovat informace o motivech pachatele ke spáchání trestného činu a jeho postojích k této nastalé situaci. PMS se ve své činnosti nezaměřuje pouze na spolupráci s pachatelem či obětí. Důležitým cílem je ochrana společnosti. Významná je prevence a zmírnění strachu společnosti z kriminality.³⁶

Dalšími cíli je vytváření systémů vzdělávání pro pracovníky PMS a také působit již od prvotních stádií řízení. Důležitým cílem je zlepšení spolupráce se státními zástupci a policií. Dále také vybudovat systém probačních a resocializačních programů a v neposlední řadě vytvořit dobrý vztah s veřejností.³⁷

PMS se snaží snižovat počet osob ve vězení a také efektivně vynakládat peníze v oblasti justice.³⁸

Pro efektivnější činnost PMS je třeba spolupracovat s ostatními zainteresovanými orgány a institucemi, které v daném trestním řízení hrají roli. To s jakými institucemi a nestátními subjekty PMS spolupracuje, upravuje zákon č. 257/2000 Sb., § 5.

Důležité je spolupracovat s institucemi, jejichž hlavním cílem je uskutečnění probačních, léčebně preventivních a resocializačních programů. Dále PMS musí spolupracovat s orgány sociální péče. Zejména s pracovníky oddělení péče o děti a mládež a také kurátory. Při spolupráci s kurátory pro děti a mládež se hlavně prošetřují poměry mladistvého, které se uvádějí do zpráv a ty se pak posílají na soud před jeho rozhodnutím. Jejich spolupráce je vzájemná. Úředníci a asistenti PMS podávají informace o případu

---

³⁵ VĚTROVEC, V., L. NEDOROST a Z. SOVÁK. Probační a mediační služba ČR. *Právní rádce*. 2002, č. 8, s. 28.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007.

³⁸ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *10 let PMS* [online]. © 2002-2012 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=76

pracovníkům příslušného úřadu. Pro svou činnost, ale také potřebují informace k jednotlivým případům zjištěné těmito pracovníky. Další spolupráce je s protidrogovými koordinátory a také s Úřady práce.³⁹ PMS dále spolupracuje se školami a jejich zařízeními, s orgány sociálního zabezpečení, ale také s různými sdruženími a nadacemi, jejichž spolupráce s nimi je důležitá v daném trestním řízení.⁴⁰ Spolupráce PMS je také s Vězeňskou službou a justiční stráží ČR. Úředníci vykonávají návštěvy obviněného ve vazbě nebo odsouzeného ve výkonu trestu.⁴¹

---

³⁹ VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002.

⁴⁰ §5 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě ČR, v platném znění.

⁴¹ Tamtéž, § 5, odst 5.

3 ÚŘEDNÍCI A ASISTENTI PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR

V této kapitole se budeme věnovat úředníkům a asistentům Probační a mediační služby ČR.

V úvodu vymezíme postavení probačních úředníků a asistentů. V první podkapitole se budeme zabývat sociální práci v činnosti probačních úředníků a asistentů. Je to neoddelitelná část jejich práce a to už jen proto, že pracují s lidmi.

Nedílnou součástí role úředníků a asistentů PMS jsou práva a povinnosti, které tvoří jejich pracovní rámec. Proto následující podkapitoly jsou rozděleny dle toho, co tyto práva a povinnosti zakládá. Z velké části je to zákon o PMS, ale také metodický standard činnosti nebo pracovní řád PMS.

Do účinnosti zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, část úkolů probace plnili pověřeni pracovníci odborného aparátu soudu dle zákona č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon vymežil probační činnosti, které mohli vykonávat z pověření předsedy senátu vyšší justiční úředníci. Tyto činnosti jsou poskytnutím poučení obviněnému a poškozenému o náležitostech dohody o narovnání a úkonech potřebných k jejímu uzavření. Také od roku 1996 vykonávali nezbytné úkony ve spojitosti s trestem obecně prospěšných prací. Tito vyšší justiční úředníci neměli dostatečné vzdělání ani podmínky pro výkon specifických činností PMS. Proto bylo nutné vymežit postavení úředníka a asistenta, přičemž se tak stalo v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.⁴²

Na střediscích PMS působí jako zaměstnanci úředníci a asistenti Probační a mediační služby ČR. Kvůli odlišnému obsahu probace a mediace se převážně na větších střediscích specializují na jednu ze složek PMS. Což tedy znamená, že někteří probační úředníci a asistenti jsou zaměřeni na vykonávání činnosti probace a jiní na činnost mediace.⁴³

Úředníci a asistenti Probační a mediační služby ČR jsou v zaměstnaneckém poměru vůči státu a tyto pracovněprávní vztahy se řídí zákoníkem práce.⁴⁴ Ředitel PMS je přijímá do pracovního poměru či jej rozvažuje. Ředitel také přiděluje jednotlivé probační úředníky či asistenty k daným střediskům. A je také možné přidělit úředníka Probační a mediační

⁴² VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002.

⁴³ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007.

⁴⁴ §6 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě ČR, v platném znění.

služby k Ministerstvu spravedlnosti.⁴⁵ Pro výkon tohoto povolání jsou důležité vlastnosti jako komunikační schopnosti, dovednost předcházet konfliktům, ale také řešení nastalých konfliktních situací a v neposlední řadě znalost právní úpravy.⁴⁶

3.1 Úředníci a asistenti jako sociální pracovníci v justici

Jsou úředníci a asistenti PMS pouze úředníci? Nebo to jsou sociální pracovníci v justici? K objasnění této otázky je zapotřebí si nejdříve říci, co je sociální práce.

Dle Klimentové není všeobecně platná definice sociální práce, avšak většina teoretiků v tomto oboru se shoduje, že sociální práce je „vědecky fundovanou odbornou disciplínou, která speciálními metodami zajišťuje provádění péče o člověka na profesionálním základě.“⁴⁷

Další možná definice sociální práce je, dle Mezinárodní federace sociálních pracovníků IFSW, „Sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a napomáhá lidem při zvyšování kvality života. Využívá teorii lidského chování a sociálních systémů, sociální práce zasahuje v místech, kde se lidé setkávají se svým prostředím. Zásadní pro sociální práci jsou principy lidských práv a sociální spravedlnosti.“⁴⁸ Matoušek říká, že sociální práce je, „společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů.“⁴⁹ Žádná definice sociální práce není všeobecně platná, avšak všechny definice něco spojuje. Všechny jsou založené na principu pomoci člověku ve zkvalitnění jeho života. Probace je založena na kombinaci pomoci, kontroly a poradenství. Na těchto prvcích je založená také sociální práce.

Práce probačních pracovníků nesměřuje jen k dohledu, ale také k péči o obviněného či odsouzeného, která vede k pomoci v jeho problémech. Cílem péče je podpora schopností žít bezkonfliktní život ve společnosti, ale také najít si prostředí, které ho nebude svádět k další trestné činnosti. Úředník a asistent PMS by měl chápat sociální pozadí trestné činnosti odsouzeného. Z tohoto důvodu, by se měl informovat o osobnosti klienta, jeho žebříčku hodnot, rodině a sociálním prostředí. Na základě těchto informací by mu měl poskytnout individuální péči a pomoc.⁵⁰ Proto musí probační pracovníci propojit činnost odborného

⁴⁵ VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002.

⁴⁶ SOTOLAŘ, A., F. PÚRY a P. ŠÁMAL. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000.

⁴⁷ KLIMENTOVÁ, Eva. *Teorie a metody sociální práce I*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2001, s. 6.

⁴⁸ INTERNATIONAL FEDERATION OF SOCIAL WORKERS. Definition of social work. [www.ifsw.org](http://ifsw.org) [online]. © 2013 [2013-02-20]. Dostupné z: <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>

⁴⁹ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portal, 2003, s. 11.

⁵⁰ SVOBODA, Ivo. *Úvod do studia probace a mediace*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2005.

vedení pachatele s pozitivní motivací a kontrolou jeho chování.⁵¹ Probační pracovníci také používají vůči klientům metody s prvky psychologického, pedagogického a sociálního poradenství.⁵²

Jedním z hlavních cílů probačních pracovníků je získat klientovu důvěru a pomáhat mu v jeho reintegraci do společnosti. Dále v práci probačního pracovníka je důležité to, aby vzbudil v klientovi aktivní zájem o řešení vzniklé situace.⁵³

Z toho jasně plyne, že probační pracovníci nejsou pouhými úředníky. Je vidět, že tato role je duální. V jejich práci jsou bezesporu vklíněny principy sociální práce. Pracují s lidmi, a proto by neměli být pouze úředníky. Měli by se zajímat o klienta jako člověka, sociální prostředí, ve kterém žije, nebo okolnosti činu, který spáchal. Ale na druhou stranu je potřeba mít znalosti z administrativy a „úředničení“. Velkou roli v jejich práci zastává znalost zákonů. V neposlední řadě se musí při své činnosti řídit etickým kodexem sociálních pracovníků.

3.2 Práva a povinnosti úředníků a asistentů z hlediska zákona

Pro profesi úředníka a asistenta Probační a mediační služby jsou důležitá kritéria, která stanoví zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě §6.

Osoba vykonávající práci probačního úředníka musí být bezúhonná a způsobilá k právním úkonům. Pro výkon profese je základní podmínkou získat vysokoškolské vzdělání ve společenskovědní oblasti ukončené magisterským diplomem. K tomu, aby mohl člověk vykonávat toto povolání, musí absolvovat základní kvalifikační vzdělání pro úředníky Probační a mediační služby. Po absolvování kvalifikačního vzdělání vykoná odbornou zkoušku, kterou mu středisko musí umožnit složit. Tuto zkoušku stanovuje statut Probační a mediační služby ČR.⁵⁴ Zkouška by měla vypadat jako „účelná kombinace teoretické výuky a praktických výcvikových programů, doplněných regionálními setkáními a prací u jednotlivých středisek Probační a mediační služby.“⁵⁵ Je tedy důležité, aby probační úředníci a asistenti uměli propojit teorii s praxí. Dokázali používat metody práce s klienty a uměli je aplikovat na jednotlivé případy.

Výkon profese asistenta Probační a mediační služby ČR je podmíněn věkovou hranicí 21 let. Stejně jako úředník musí mít způsobilost k právním úkonům a být bezúhonný. V oblasti vzdělání je podmínkou získání středoškolského vzdělání v oblasti společenskovědní.

⁵¹ KUCHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H.Beck, 2005.

⁵² VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002.

⁵³ VOŇKOVÁ, Jiřina a Jana CHALUPOVÁ. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992.

⁵⁴ §6 odst. 2 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě ČR, v platném znění.

⁵⁵ VOŇKOVÁ, Jiřina a Jana CHALUPOVÁ. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992, s. 94.

A po nástupu do práce musí projít specializačním kurzem. Vysvětlení vysokých nároků na vzdělání a odbornost Probačních pracovníků je v povaze jejich vykonávané činnosti. Tato činnost je založená na interdisciplinaritě a jejich přirozené autoritě.⁵⁶ Po přijmutí do funkce úředníka či asistenta PMS vzdělávání pokračuje přednáškami, školeními a odbornými zkouškami.⁵⁷

Úředníci i asistenti Probační a mediační služby ČR stejně jako zaměstnanci orgánů státní správy, soudů a státních zastupitelství jsou povinni jednat, tak aby byli nestranní, zachovávali mlčenlivost a zdrželi se jednání, které by mohlo vést ke střetu veřejného zájmu se zájmy osobními. S tímto souvisí vyloučení a mlčenlivost úředníků nebo asistentů. Pro závažnost a povahu činnosti Probační a mediační služby je důležité vymezit podmínky vyloučení úředníků a asistentů.⁵⁸ Zákon stanoví, „...že úředníci a asistenti Probační a mediační služby jsou vyloučeni z provedení úkonů probace a mediace z obdobných důvodů, které zákon stanoví pro vyloučení orgánů činných v trestním řízení...“ a pokud je úředníkovi či asistentovi Probační a mediační služby známá nějaká skutečnost, pro kterou by mohl být vyloučen, musí to oznámit předsedovi senátu nebo samosoudci a v přípravném řízení státnímu zástupci. Ti pak rozhodnou o vyloučení a určí jiného úředníka a asistenta, který bude danou věc dále řešit.⁵⁹

Mlčenlivost o informacích v souvislosti s výkonem jejich funkce, musejí úředníci a asistenti Probační a mediační služby zachovávat při trvání pracovního poměru, ale i po jeho skončení. Tuto povinnost však nemohou dodržet při jednání s policejními orgány, soudy či státním zástupcem.

Probační pracovníci jsou povinni při vykonávání profese se řídit zákony, jinými právními předpisy a pokyny předsedy senátu nebo samosoudce, ale také státního zástupce, pokud je věc v přípravném řízení. Nesmějí také ve své práci mařit trestní řízení nebo svým chováním vzbuzovat pochybnosti o své objektivitě a nestrannosti.

Pro správný výkon probační činnosti je důležité právo nahlížet do trestních spisů a dělat si z nich výpisky či kopie. Pro zjištění potřebných údajů a informací, se mohou úředníci i asistenti v rámci výkonu své činnosti obracet na státní orgány, právnické i fyzické osoby a v neposlední řadě také orgán sociálně-právní ochrany dětí. Ti pak musí bez odkladu sdělit potřebné informace, pokud jim nebrání zvláštní zákon nebo oprávnění v něm uvedené.

---

⁵⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina a Jana CHALUPOVÁ. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992.

⁵⁷ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007.

⁵⁸ VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002.

⁵⁹ § 8 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, v platném znění.

Úředníci jsou také oprávněni zjišťovat stanovisko obviněného k podmíněnému zastavení trestního stíhání nebo k uložení některých trestů nespojených s odnětím svobody.

Pokud obviněný poruší uložené omezení či povinnosti v rámci dohledu nebo jiného trestu nespojeného s odnětím svobody, podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného propuštění, informuje probační úředník o nastalé situaci předsedu senátu nebo samosoudce či státního zástupce. Pokud toto porušení povinností, stanovení či omezení není závažné, probační úředník může obviněného pouze napomenout a poučit ho o následcích nedodržování jeho povinností. V téže věci se nesmí jedním pracovníkem vykonávat probace a mediace.⁶⁰

Trestní zákoník také zakládá spolupráci s pachatelem, kterému byl uložen trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, trest domácího vězení.⁶¹ V trestním zákoníku jsou také uloženy povinnosti probačních pracovníků při výkonu dohledu, touto činností se však budeme zabývat v další kapitole.

3.3 Práva a povinnosti úředníků a asistentů z hlediska metodických standardů činnosti

Probační pracovníci se musí mimo jiné řídit metodickými postupy. V metodickém standardu PMS v oblasti parole se stanovují povinnosti, které probační úředníci a asistenti musí dodržovat v oblasti zajišťování podkladů pro rozhodnutí soudu o možném podmíněném propuštění s dohledem. Probační úředníci a asistenti v tomto případě musí spolupracovat s Vězeňskou službou ČR, ale také pokud je to nutné s dalšími zainteresovanými osobami např. se sociálním kurátorem. Probační pracovníci se při vstupu do věznice musí prokázat služebním průkazem s fotografií a osobním číslem. Při vstupu a pohybu ve věznici musí dodržovat vnitřní řád věznice. Také musí respektovat právní a vnitřní předpisy pro výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. Tyto předpisy a řády musí respektovat zejména při požadavku nahlížet do spisových materiálů odsouzených, při řešení žádosti a poskytování informací odsouzeným a v neposlední řadě také při rozhovorech s odsouzenými.⁶²

---

⁶⁰ VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002.

⁶¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v platném znění.

⁶² PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Součinnost mezi Vězeňskou službou ČR a Probační a mediační službou ČR v oblasti zajišťování podkladů pro rozhodnutí soudu o možném podmíněném propuštění s dohledem. www.pmscr.cz [online]. © 2002-2012 [cit. 2012-10-04] Dostupné také z: https://www.pmscr.cz/download/PAROLE_Soucinnost_VSCR_a_PMS_CR-metodika_2007.pdf

V metodickém postupu v rámci zajištění možnosti ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací je probační pracovník oprávněn do nahlížení spisů a zjišťovat o klientovi údaje týkající se jeho zdravotního stavu, dosažené pracovní kvalifikace nebo časových možností pro výkon trestu. Tyto údaje zjišťuje pro probační zprávu před rozhodnutím soudu. Tyto materiály také mohou být předány státnímu zástupci nebo soudci.⁶³

3.4 Práva a povinnosti úředníků a asistentů z hlediska pracovního řádu

Tento pracovní řád vydal ředitel PMS se souhlasem Základní organizace Odborového svazu státních orgánů a organizací. Tento pracovní řád je vydán podle § 82 zákoníku práce.

Probačním pracovníkům z tohoto pracovního řádu vyplývají mnohé povinnosti, které při výkonu svého povolání musí splnit. V práci uvádím pouze demonstrativní výčet těchto povinností, které vyplývají z pracovního řádu.

Jedná se o povinnosti, které je nutné dodržet, aby byl úředník a asistent Probační a mediační služby ČR přijat do svého zaměstnání. Do pracovního poměru je možné vzít pouze občana České republiky nebo cizince bez státní příslušnosti, pokud splňuje všechny požadavky pro vznik pracovního poměru. Dále musí splňovat kvalifikační dispozice pro výkon této profese, dále musí být bezúhonný, tělesně a duševně způsobilý pro výkon práce. Dle tohoto řádu nesmí probační pracovník jednat, tak aby toto jednání bylo ve střetu se zájmy osobními. To znamená, že se nesmí účastnit činností subjektů, které v regionu, kde pracuje jako probační pracovník, žádají o akreditaci probačního programu či dotaci na akreditovaný probační program.

Probační pracovníci mají za povinnost provádět všechny pracovní činnosti osobně, včas, kvalitně a hospodárně. Tyto činnosti musí vykonávat zodpovědně a dodržovat při nich zákony, právní předpisy či interní normy.

Další povinností, kterou tento řád ukládá probačním pracovníkům, je udržování, prohlubování a obnovování kvalifikací. Pokud zaměstnavatel pořádá či zprostředkovává vzdělávací akce, probační úředníci a asistenti mají za povinnosti se jich účastnit.

Při změně osobních údajů důležitých pro vznik, změnu či zánik práv a povinností vycházejících z pracovního poměru mají probační pracovníci povinnosti tyto skutečnosti

---

⁶³ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění možnosti ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací. www.pmscr.cz [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné také z: https://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf

oznámit personálnímu oddělení. Tyto skutečnosti jsou např. změna stavu či změny v dosažené kvalifikaci.⁶⁴

V této kapitole jsme definovali úředníky a asistenty Probační a mediační služby obecně ale také jejich práva a povinnosti, které jsou důležité k vymezení jejich role. Z textu je patrné, že úředníci a asistenti PMS nejsou jen administrativní pracovníci, ale také sociální pracovníci, kteří pracují v justici.

---

⁶⁴ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Pracovní řád Probační a mediační služby ČR. www.pmscr.cz [online]. © 2002-2012 [cit. 2012-10-04]. Dostupné také z: https://www.pmscr.cz/download/04_PRAC_RAD_PMSCR_aktual_2010.pdf

4 PROBACE V ČINNOSTI PMS ČR

Poslední kapitola teoretické části se bude zabývat probací a výkonem probačních činností. V první podkapitole si vydefinujeme probaci, její historii a význam. V dalších podkapitolách se budeme věnovat činnostem probačních pracovníků. Z názvu kapitoly vyplývá, že se zaměříme na činnosti, které se vykonávají v rámci probace, tedy probační činnosti. Ve druhé podkapitole se budeme zabývat činností probačních pracovníků obecně. Popíšeme, kterých pravidel by se měli probační pracovníci držet při práci s klienty a také co se probačními činnostmi rozumí. Uvedeme, jaké další činnosti musí probační pracovníci provádět při práci s klienty. Pro přehlednost si dvě následující podkapitoly rozdělíme na probační činnosti v přípravném a vykonávacím řízení. V nich popíšeme specifika jednotlivých fází. Z důvodu rozsahu bakalářské práce se ve vykonávacím řízení zaměříme na dvě největší části v probačních činnostech a to na obecně prospěšné práce (dále také OPP) a na probační dohled.

4.1 Probace

Probace je institut, který se vyvinul v anglosaském právu. Zde měla za cíl dosáhnout převýchovy a pozitivního ovlivňování chování pachatele trestného činu.

Variantou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody vznikla probace v polovině 19. století v USA. Za zakladatele je považován bostonský obuvník John Augusts, který dobrovolně platil za pachatele kauce a před rozhodnutím soudu jim dával práci nebo finanční pomoc, kterou poskytoval i jejich rodinám. Ještě před rozhodnutím, posílal na soud zprávy o chování pachatele. V těchto zprávách žádal soudce, aby uložil místo nepodmíněného trestu pouze pokutu a náhradu soudních výloh. Díky jeho práci v této oblasti byl přijat první probační zákon v roce 1878. V dalších letech zavedly po vzoru Massachusetts i další státy USA probaci jako alternativu k trestu odnětí svobody.⁶⁵

Probace se v Evropských zemích vyvíjela rozmanitě v závislosti na vzniku a vývoji soudních a zdravotnických institucí a také institucí sociálního zabezpečení. Tento odlišný vývoj byl dán odlišností politického systému daného státu.⁶⁶

V Evropských zemích se probace vyvinula z podmíněného odsouzení. První podmíněné odsouzení bylo uzákoněno v Belgii a Francii koncem 19. století. Základní rozdíl

⁶⁵ KUČHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005.

⁶⁶ DERCKS, Jack a Anton Van KALMTHOUT, In: DERCKS, Jack et al. *Probace v Evropě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002.

mezi angloamerickou probací a podmíněným odsouzením je v kontrole. Při probaci probíhala kontrola speciálním orgánem, zatímco při podmíněném odsouzení dozor nebyl.⁶⁷

Dle zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě se probací rozumí „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen „obviněný“), kontrola výkonu trestu nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám...“ všechny tyto činnosti by měly vést k obnově porušených právních i společenských vztahů.⁶⁸

Tento název pochází z „latinského **probare**, tedy zkoušeti, ověřovati.“⁶⁹ Probaci je možno chápat jak v užším slova smyslu, tak širším. V užším pojetí se myslí především uložení určitého typu opatření, které spočívá v podmíněném odložení trestu, také v osobní péči a dohledu, uložené soudem osobě, která je uznána vinnou ze spáchání trestného činu. Dle Suchého je probace v užším smyslu, „...alternativní trestní sankce umožňující podmíněný odklad trestu na zkušební (probační) dobu při současném stanovení určitých povinností (příkazů a zákazů) a podrobení odsouzeného bezprostřednímu dohledu probačního úředníka.“⁷⁰ V širším pojetí se jedná o celý systém služeb, činností a aktivit, které Probační a mediační služba ČR zajišťuje. V zákoně je PMS pojímána více široce. Zahrnuje nejen výše uvedené činnosti, ale také výkon dohledu při podmíněném odsouzení s dohledem, také při podmíněném upuštění od potrestání s dohledem a v neposlední řadě také kontrolu při výkonu trestů nespojených s odnětím svobody včetně uložení povinností a omezení, dále také sledování a chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.⁷¹ Z toho tedy vyplývá, že podstatou probace je probační dohled, v jakékoliv formě.

Probace ale není pouze o vykonávání dohledu. Využívá kombinaci tří základních prvků, a to kontroly, pomoci a poradenství. Aplikace těchto aspektů vede ke zvýšení trestní sankce a vyváženosti mezi trestní represí a prevencí.⁷²

⁶⁷ KUCHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005.

⁶⁸ § 2 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, v platném znění.

⁶⁹ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 21.

⁷⁰ SUCHÝ, Oldřich. Probace, postavení a úloha probačních úředníků v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*. 1995, č. 7. s. 270.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007.

Avšak, dle Ščerby, odlišnost definic probace způsobuje potíže při určování, zda určitý institut trestního práva splňuje znaky a může tak být projevem probace.⁷³

Probace se také může stát označením pro stav, systém nebo proces. Stavem se myslí označení postavení podmíněně odsouzeného. Jeho postavení je takové, že není svobodným občanem, ale také nevykonává nepodmíněný trest. Probace jako systém označuje to, že probace je součástí trestní spravedlnosti. A v neposlední řadě probace jako proces. V tomto případě se procesem rozumí souhrn funkcí, činností či služeb, které se v rámci probace provádějí.⁷⁴ Této problematice se budeme podrobněji věnovat v následujících podkapitolách.

Probace by měla vést ke zvýšené účinnosti trestní sankce a tak získat rovnováhu mezi trestní represí a prevencí.⁷⁵

Mezi základní výhody probace patří ochrana pachatele před špatnými důsledky výkonu trestu odnětí svobody, pachatel není izolován od společnosti, může se stýkat s rodinou i širším okolím a učí se mít plnou odpovědnost za své chování. Pachatel se s problémy, které jsou spojeny s úsilím napravit se a vést normální život nepotýká sám. V tomto procesu mu pomáhá probační pracovník prostřednictvím dohledu.⁷⁶

4.2 Činnosti úředníků a asistentů

Při vykonávání své profese musí úředníci a asistenti Probační a mediační služby dodržovat určitá pravidla vůči klientům:

- Důstojnost jednání – činnost musí být v souladu s lidskými právy a svobodami a musí uznávat jejich důstojnost a autonomii,
- Zákonnost – úředníci a asistenti musí při své činnosti dodržovat zákony,
- Přiměřenost intervence – dostatečná informovanost orgánů činných v trestním řízení a informovanost klienta o právním prostředí a systému,
- Individualizace – každý klient má jiné potřeby, zájmy a okolnosti případu,
- Včasnost intervence - kontaktování klienta v nejranější fázi trestního řízení,
- Vyváženost – vyvážený přístup k obviněným, poškozeným i společnosti pro vzájemně akceptovatelné řešení,

⁷³ ŠČERBA, Filip. Probace a její projevy v českém trestním právu. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 10.

⁷⁴ ROZUM, J., P. KOTULAN a J. VÚJTĚCH. *Výzkum nově zavedených prvků probace do trestního práva ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000.

⁷⁵ SVOBODA, Ivo. *Úvod do studia probace a mediace*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2005.

⁷⁶ KUČHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005.

- Motivace – snaha o aktivní přístup klienta. Také podpora při snaze o zlepšení dosavadního života.⁷⁷

Činnost probačních pracovníků se odvíjí hlavně ze zákona o PMS. Jak je už také zmíněno v předešlé kapitole, musejí se řídit metodickými standardy.

Probačními činnostmi se rozumí především zajištění výkonu a organizace dohledu u uložených alternativních trestů a opatření. Mezi tyto alternativní tresty a opatření patří podmíněný trest spojený s dohledem, trest obecně prospěšných prací, podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody spojený s dohledem, náhrada vazby dohledem (dále také NVD), trest zákazu vstupu na sportovní a jiné společenské akce a propuštění z ochranného léčení spojené s dohledem. Kontrolují také dodržování trestu domácího vězení.⁷⁸ Probační pracovníci se nezabývají pouze dohledem a organizací alternativních trestů, ale poskytují také individuální pomoc klientům a snaží se je vést k řádnému životu a dodržování podmínek stanovených soudem nebo státním zástupcem.⁷⁹

Probační pracovníci musí s každým klientem vytvářet probační program. Tento dokument se vytváří na prvních konzultacích a obsahuje přesně rozepsané kroky dohledu. Každý probační program je specifický podle délky zkušební doby a uložených povinností a omezení. Do probačního programu se určují a zapisují intervaly konzultací, plnění podmínek dohledu a spolupráce klienta s dalšími osobami a institucemi. Proto je probační program dle potřeby aktualizován a doplňován.⁸⁰ Probační program vymezuje cíle dohledu a dílčí kroky, které vedou k naplnění cíle.⁸¹

Specifickou formou práce probačních pracovníků je dohled u mladistvých a děti mladších 15 let. U dětí mladších 15 let může soud uložit probační dohled, ale probační pracovník nemá právo požadovat pravidelné konzultace na středisku PMS. Sám musí dítě navštěvovat doma nebo ve škole. Při dohledu u mladistvého není výkon probačního programu o moc jiný než u dospělých klientů. Ovšem rozdíl je v tom, že probační pracovník

---

⁷⁷ KROFTOVÁ, Andrea a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ, In. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portal, 2005.

⁷⁸ ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portal, 2010.

⁷⁹ § 2 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediální službě, v platném znění.

⁸⁰ KROFTOVÁ, Andrea a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ, In. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portal, 2005.

⁸¹ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění výkonu dohledu. www.pmscr.cz [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-02-21]. Dostupné také z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>

spolupracuje s kurátorem pro děti a mládež a pracovníky OSPOD. Všechny tři složky se podílí na vytváření a realizaci probačního programu u mladistvého.⁸²

Při práci s klienty musí probační pracovníci individuálně vyhodnocovat potřeby a rizika pachatele. Musí rozlišovat klienty, kteří potřebují intenzivní a dlouhodobou spolupráci a klienty, kterým stačí jednorázová nebo krátkodobá intervence. Hodnocení rizik spočívá v tom, že probační pracovník zjistí u klienta jeho silné stránky a slabé, ve kterých bude potřebovat pracovníkovu pomoc a podporu. Toto zjištění pomůže probačnímu pracovníkovi lépe poznat to, v jakých oblastech si má dát na klienta pozor. Cílem hodnocení potřeb a rizik je prevence před vznikem škod a újmy někomu jinému či celé společnosti, ale také ochrana pracovníka při práci s klientem. Vyhodnocování potřeb a rizik klientů se stalo nezbytnou částí práce probačních pracovníků.⁸³

V rámci OPP musí probační pracovník sledovat situaci poskytovatelů trestu OPP. Ve spolupráci a po dohodě s místně příslušným soudem vede aktuální evidenci požadavků na vykonání trestu OPP. Probační pracovník kontaktuje obce a instituce, které jsou vhodné pro poskytování míst pro výkon trestu OPP. Naváže s nimi kontakt a nabídne možnost spolupráce. Při kladné reakci probační pracovník poskytne potřebné informace pro zajištění trestu OPP a o spolupráci s PMS a místně příslušným soudem. Probační pracovník také průběžně sleduje aktuální možnosti pro výkon trestu OPP u poskytovatelů, se kterými již spolupracují.⁸⁴

4.3 Probační činnosti v přípravném řízení

Role úředníka a asistenta Probační a mediační služby ČR v tomto období přípravného řízení je menší. Většina činností se odehrává ve vykonávacím řízení.

V přípravném řízení, při zajištění výkonu obecně prospěšných prací se probační pracovníci zabývají zpravidla zajišťováním stanoviska odsouzeného k uložení tohoto trestu a také vyhodnocuje rizika pro výkon trestu OPP. Při hodnocení potřeb a rizik zjišťuje probační pracovník časové možnosti, pracovní návyky, znalosti, dovednosti, předešlou trestnou činnost, povahové rysy či závislost na psychotropních látkách klienta. Dále navrhuje místo výkonu OPP a druh vykonávané práce

⁸² ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby ČR*. Ostrava: Key Publishing, 2007.

⁸³ ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portal, 2010.

⁸⁴ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění možnosti ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací. www.pmscr.cz [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné také z: https://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf

Další oblast, kde se uplatňuje probační pracovník v přípravném řízení, je podmíněné propuštění - tzv. parole. Před podmíněným propuštěním probační pracovník zjišťuje informace o pachateli. Zejména o jeho připravenosti na návrat do běžného způsobu života. Tyto informace se přikládají k dalším podkladům, na základě kterých soud rozhoduje.

Specifický institut, na kterém se podílí probační pracovník, je náhrada vazby dohledem. Tento dohled je uložen před rozhodnutím soudu. Tudíž pachatel není odsouzen a o jeho vinně či nevinně není rozhodnuto. Probační pracovníci vykonávají v tomto procesu dohled.⁸⁵ V rámci přípravy podkladů zpracovávají stanovisko k NVD. Toto stanovisko obsahuje vyhodnocení potřeb a rizik při NVD a také doporučí opatření, která budou vhodná pro minimalizaci rizik.⁸⁶

4.4 Probační činnosti ve vykonávacím řízení

Ve vykonávacím řízení, tedy již po rozhodnutí soudu či státního zástupce se uskutečňuje velká část činností. Uskutečňují se uložené dohledy a individuální práce s klienty v průběhu jejich výkonu trestu.

Probační dohled

Po uložení dohledu soudu odsouzenému začíná práce pro probační pracovníky. Uložený dohled je v těchto případech:

- Dohled v rámci podmíněného upuštění od potrestání,
- Dohled nad podmíněně odsouzeným pachatelem,
- Dohled po podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody – parole,
- Dohled v případě předčasného ukončení protialkoholní či protitoxického léčení,
- Dohled v případě porušení podmínek výkonu trestu OPP.

U dohledu je nejdůležitější kontrola. Ta má zajistit ochranu společnosti před opakováním trestné činnosti. Méně důležité avšak nezanedbatelná je odborná pomoc a vedení. Klientovi pomáhá zkvalitnit život do budoucna a vyhnout se tak recidivě. Velkou roli zde sehrává úředník a asistent Probační a mediační služby jako zprostředkovatel mezi

⁸⁵ ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portal, 2010.

⁸⁶ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Metodický postup Probační a mediační služby ČR v oblasti nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. www.pmscr.cz [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné také z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>

odsouzeným a jeho sociálním okolí nebo jinými institucemi, které mu pomohou k lepšímu životu.

Při dohledu se odsouzený a probační úředník nebo asistent PMS osobně setkávají a spolupracují. Vytvářejí a uskutečňují probační program.⁸⁷

Probační pracovník využívá dva pracovní nástroje - pasivní a aktivní. K pasivním nástrojům se řadí předávání informací odsouzenému, vedení dokumentace a spisů, ověřování a získávání informací z jiných zdrojů. Jsou to činnosti, při kterých probační pracovník není v přímém kontaktu s odsouzeným. Aktivní nástroj probačního pracovníka je kontakt s odsouzeným, zejména samotný rozhovor.⁸⁸

Probační pracovníci mají za úkol kontrolovat dodržování plánu dohledu, uložené podmínky soudem nebo vyplývající ze zákona. Pokud tyto podmínky odsouzený nedodrží, probační pracovník by se měl snažit nalézt důvody a příčiny neplnění povinností. Také by měl odsouzeného upozornit na následky vyplývající z nedodržování povinností. Probační pracovník ho také informuje o možnosti zapojení se do probačního resocializačního programu. Tohoto programu se odsouzený může zapojit z vlastní vůle nebo z rozhodnutí soudu, kdy soud uložil odsouzenému povinnost se účastnit některého specifického programu. Dále musí aktualizovat plán dohledu a vyhodnocovat informace o odsouzeném do zpráv o průběhu dohledu. Informace, které se týkají plnění i neplnění povinností, zasílá probační pracovník v pravidelných intervalech soudu v rámci zprávy o plnění dohledu. Po ukončení spolupráce s odsouzeným musí probační pracovník zpracovat poslední závěrečnou zprávu o průběhu dohledu. Na podkladu této zprávy pak soudce rozhoduje o osvědčení či neosvědčení se odsouzeného ve zkušební době uloženého alternativního trestu.⁸⁹

Obecně prospěšné práce

Další oblastí, kde probační pracovníci vykonávají svoji činnost, jsou obecně prospěšné práce.

---

⁸⁷ KROFTOVÁ, Andrea a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ, In. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portal, 2005.

⁸⁸ ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portal, 2010.

⁸⁹ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění výkonu dohledu. www.pmscr.cz [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-02-21]. Dostupné také z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>

„Trest obecně prospěšných prací je možné chápat jako jeden z příkladů uplatnění nové, kvalitativně mnohem efektivnější sankce současné trestní politiky v ČR“⁹⁰

Při uložení trestu obecně prospěšných prací musí odsouzený provést ve stanoveném rozsahu práci, která je k obecně prospěšným účelům. Takové práce mohou být např. údržba veřejných prostranství, úklid a údržba veřejných budov a komunikací. Odsouzený není za vykonanou práci finančně ohodnocen.⁹¹

Trest obecně prospěšných prací znamená velkou část v činnosti probačních pracovníků. Probační pracovníci zajišťují výkon trestu OPP. Jsou v kontaktu se soudy, ale také s poskytovateli OPP.

Jako první pomáhá probační pracovník klientovi komunikovat s poskytovatelem OPP. Poté probační pracovník kontroluje dodržování smlouvy mezi odsouzeným a poskytovatelem OPP. Osobně dochází do místa výkonu trestu a aktivně se zajímá o odsouzeného, zda dodržuje ustanovená omezení a povinnosti. Po ukončení trestu sepiše probační pracovník zprávu, kterou posléze zašle na soud.

Tato oblast činnosti je nejnáročnější, zvláště kvůli složitosti koordinace mezi soudy, poskytovateli OPP a vyššími soudními úředníky. Tuto koordinaci musí probační pracovníci zvládnout, aby trest OPP fungoval.⁹²

V této kapitole jsme si popsaly činnosti, které probační pracovníci v rámci své profese vykonávají. Jak je vidět, činnost probačních pracovníků nezahrnuje pouze přímou práci s odsouzeným, ale také administrativní činnosti. Při práci s různými věkovými kategoriemi se také práce a postavení pracovníků liší. Při práci s dětmi do 15 let musí spolupracovat s dalšími orgány, které jsou ze zákona povinni jednat v dané věci, a určitě by měl mít jiný přístup. Vymezily jsme také roli probačních pracovníků vůči ostatním institucím. Dle předešlého textu je patrné, že probační pracovníci ve velké míře spolupracují se soudy a státními zástupci, kterým zasílají svá stanoviska a informace k obviněnému.

---

⁹⁰ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění možnosti ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací. www.pmscr.cz [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné také z: https://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf

⁹¹ § 62 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, v platném znění.

⁹² ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portal, 2010.

5 EMPIRICKÁ ČÁST

V této kapitole se budeme zabývat empirickou částí bakalářské práce, která navazuje na předešlé dvě kapitoly, které se zabývaly rolí a činnostmi probačních úředníků a asistentů. Proto empirická část bude zaměřená na zjištění pohledu probačních asistentů a úředníků na svoji roli ve výkonu probačních činností. V první podkapitole je určen cíl empirické části. Dále se budeme věnovat popisu metod výzkumu. A v neposlední řadě vyličíme vlastní a interpretujeme výsledky. Vše shrneme v diskuzi a závěru empirické části.

5.1 Cíle empirické části

Cílem empirické části je zjistit, jak vnímají probační pracovníci svou roli v rámci vykonávání probačních činností.

Dále jsme si stanovily hlavní výzkumnou otázku, která koresponduje s cílem empirické části. Tato výzkumná otázka zní: Jak vnímají probační pracovníci svoji roli v rámci vykonávání probačních činností? Z této výzkumné otázky vycházejí tři dílčí otázky:

1. Vidí probační pracovníci dostatečné definování jejich činnosti v zákoně?
2. Jak jsou v činnostech probačních pracovníků rozloženy činnosti pomoci a kontroly?
3. Jaké očekávání mají orgány činné v trestním řízení od probačních pracovníků?

5.2 Charakteristika a popis zkoumaného vzorku

Pro svoji empirickou část jsem si vybrala dvě střediska Probační a mediační služby v Pardubickém kraji, tedy Ústí nad Orlicí a Svitavy. Můj výběr byl záměrný. Vybrala jsem tyto dvě střediska z důvodu jejich polohy, protože bydlím v okolí.

Dle zaměření mé bakalářské práce, tedy na probační činnosti vykonávané probačními pracovníky jsem rozhovory uskutečnila s úředníky a asistenty PMS, kteří se věnují probačním činnostem. Nerozlišovala jsem, jestli se věnují práci s dětmi a mládeží nebo s dospělými. Podmínkou však byl výkon probačních činností.

Ve středisku Svitavy se probačním činnostem věnují tři pracovníci a vedoucí se specializuje na mediaci. Zde jsem realizovala dva rozhovory. Ve středisku Ústí nad Orlicí se všichni pracovníci věnují probačním činnostem a v potřebných situacích poskytují mediaci. Zde jsem uskutečnila rozhovor se třemi pracovníky (dále také respondenty).

5.3 Popis metod výzkumu

K vytvoření empirické části jsme zvolily kvalitativní výzkumné paradigma. „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“⁹³

Na rozdíl od kvantitativního výzkumného paradigmatu se výsledků u kvalitativního nedosahuje statistickými metodami nebo jinými kvantifikačními způsoby.⁹⁴ Dle Hendla s tímto tvrzením nesouhlasí mnoho autorů, protože kvalitativní výzkum nespočívá pouze v absenci čísel. Při kvalitativním výzkumu se vyhledávají a analyzují všechny informace, které mohou přispět k objasnění a porozumění danému problému.⁹⁵ Kvalitativní výzkum je dobré užít, pokud cílem je interpretovat něčí zkušenost s nějakým jevem, nebo odhalit a porozumět podstatě tohoto úkazu.⁹⁶ Další možnou definicí kvalitativního výzkumu je dle způsobu analýzy dat. Tato definice tvrdí, že kvalitativní výzkum získává jiná data než kvantitativní výzkum. A to je důvod, proč se tyto data musí zpracovávat jinými metodami. Z toho vyplývá, že na základě použití různých metod, se v kvalitativním výzkumu získají jiná data, než v kvantitativním výzkumu.⁹⁷ My jsme si vybraly kvalitativní výzkumné paradigma z důvodu cíle empirické části. Cílem je zjistit vnímání probačnických pracovníků své role, tedy subjektivní pohled jednotlivých respondentů. Při použití kvantitativního výzkumného paradigma bychom nedokázaly zjistit hloubku informace. Pro náš záměr je však hloubka zjištěných informací stěžejní.

Pro získávání a sběru dat jsme použily polostrukturovaný rozhovor dle Hendla rozhovor pomocí návodu. Tato metoda má dané otázky nebo okruhy, které se v průběhu rozhovoru musí probrat, ale je na tazateli, jak tyto otázky položí a v jakém pořadí.⁹⁸ Tato metoda byla zvolena z důvodu toho, že „umožňuje zachytit výpovědi a slova v jejich přirozené podobě, což je jeden ze základních principů kvalitativního výzkumu.“⁹⁹ Pro naši empirickou část je uvedená metoda vhodná, protože k následnému zpracování dat

⁹³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 50.

⁹⁴ STRAUSS, Anselm a Juliet, Corbinová. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999.

⁹⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005.

⁹⁶ STRAUSS, Anselm a Juliet, Corbinová. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999.

⁹⁷ ŠVAŘÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007,

⁹⁸ STRAUSS, Anselm a Juliet, Corbinová. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999.

⁹⁹ ŠVAŘÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 160.

a zodpovězení problémových otázek je nutné zachytit odpovědi respondentů. Z výše uvedených problémových otázek jsme si stanovily šest otázek do polostrukturovaného rozhovoru.

1. Jsou podle vás v zákoně dostatečně definovány činnosti probačních pracovníků?
2. Co dalšího by mělo být ve vztahu k vaší činnosti v zákoně definováno?
3. Vnímáte své postavení probačního pracovníka spíše jako „kontrolora“ nebo „pomocníka“?
4. V jakých situacích je podle vás nutné použít více kontrolu než pomoc?
5. Co od vás orgány činné v trestním řízení vyžadují v přípravném a vykonávacím řízení?
6. Jsou podle vás orgány činné v trestním řízení spokojeny s činností probačních pracovníků?

Pro zpracování dat jsme zvolily metodu otevřeného kódování. „*Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.*“¹⁰⁰ Aplikace otevřeného kódování je různá. Lze kódovat po slovech, odstavcích, celých textů či případech. Která z možností se využije, závisí na daném problému, položené otázce nebo individuálním způsobu práce.¹⁰¹ Tuto metodu jsme zvolily, protože si myslíme, že je nejlepší pro zpracování těchto dat. Na základě přepsaného textu z rozhovoru jsme si stanovily jednotlivé kategorie, které se vztahují ke stejnému tématu. Kategorie jsme volily dle četnosti v rozhovorech a závažnosti odpovědí respondentů:

Kategorie č. 1 - Pomoc x kontrola aneb neoddělitelné součásti role probačních pracovníků

Kategorie č. 2 - Individuální přístup při aplikaci pomoci a kontroly

Kategorie č. 3 - Nové trendy ve vykonávání probačních činností (dohledu)

Kategorie č. 4 - Pohled probačních pracovníků na ukotvení jejich postavení v zákoně

Kategorie č. 5 - Přehlcenost klienty aneb stanovení limitů počtu klientů na jednoho probačního pracovníka

Kategorie č. 6 - Individuální spolupráce s orgány činnými v trestním řízení

---

¹⁰⁰ ŠVARŤÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 211.

¹⁰¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005.

Kategorie č. 7 - Očekávání orgánů činných v trestním řízení od probačních pracovníků

Kategorie č. 8 - Spokojenost orgánů činných v trestním řízení s prací probačních pracovníků z pohledu probačních pracovníků

Kategorie č. 9 - Postavení PMS aneb boj o místo

Poté budeme k těmto kategoriím přiřazovat doslovně přepsané odpovědi respondentů. Pokud některý z respondentů na toto téma nehovořil, uvedu to u jeho jména. Máme pět respondentů, které jsme si označily jednotlivými jmény Jindřich, Václav, Robert, Jaroslava a Kateřina. Uvedená jména jsou vlastní jména respondentů, kteří s uvedením v bakalářské práci souhlasili.

5.4 Popis vlastního výzkumu

Samotnému výzkumu předcházela příprava na něj. Připravovala jsem se zejména čtením odborné literatury na téma kvalitativní výzkum. Také jsem studovala jednotlivé metody sběru a zpracování dat.

Po stanovení problémové otázky a okruhů pro rozhovor jsem mohla vstoupit do terénu. Jako první jsem musela kontaktovat střediska. Nejdříve jsem kontaktovala pobočku ve Svitavách a jako druhou v Ústí nad Orlicí. Oba vedoucí ve střediscích mi vyšli v největší míře vstříc. A po několika rozhovorech a ujasnění si, že z důvodu zaměření mé práce potřebuji rozhovory provádět pouze s pracovníky, kteří se věnují probačním činnostem, jsme si domluvili termíny k uskutečnění rozhovorů. Vedoucí střediska Ústí nad orlicí chtěla zaslat okruhy otázek předem e-mailem, aby se mohli připravit na rozhovor. Proto jsem týden před uskutečněním rozhovoru tyto okruhy odeslala.

Rozhovory samotné probíhaly v kancelářích probačních pracovníků. Vždy jsem se na začátku rozhovoru stručně představila a vyjasnila důvod těchto rozhovorů. Také jsem se zeptala, zda jim nebude vadit, že rozhovor budu nahrávat na diktafon. Rozhovory probíhaly velmi hladce a probační pracovníci se rozpovídali. Jak již bylo zmíněno ve středisku Ústí nad Orlicí, se probační pracovníci zaměřují v potřebných případech na mediaci, proto jsem musela někdy v rozhovoru s nimi znovu zmínit, že se moje práce zabývá pouze probačními činnostmi a požádat je, aby se v odpovědích věnovali pouze této oblasti. Ve středisku Svitavy tento problém nebyl. Tyto rozhovory probíhali v průběhu jednoho týdne. A doba rozhovoru byla od 20 do 35 minut. Musím zhodnotit, že získání informací pro mě nebylo nijak složité, protože vedoucí středisek byli velmi ochotní.

Po získání všech rozhovorů jsem informace doslovně přepsala a poté začala zpracovávat data metodou otevřeného kódování. Pro výběr kategorií v otevřeném kódování byla pro mě výchozí četnost daného tématu v rozhovoru. Kategorií se tedy stala témata, která respondenti nejčastěji zmiňovali, nebo se o nich nejvíce bavili v rozhovoru.

5.5 Vlastní výsledky

V této části bych již ráda interpretovala samotné výsledky empirické části. Vždy tedy ke každé kategorii přiřadím odpovědi všech dotazovaných probačních pracovníků.

Kategorie 1. - Pomoc x kontrola aneb neoddělitelné součásti role probačních pracovníků

Na tuto otázku má většina respondentů stejný pohled. Vidí pomoc a kontrolu jako celek jejich profese. Ani jedno se nedá vyjmout nebo omezit, aby práce probačních pracovníků byla smysluplná a účinná. Svoji roli vnímají z části jako kontrolora a z části jako pomocníka. Avšak i když se ani jedna z těchto složek nedá vyjmout, jejich aplikace při práci s klienty je velmi složitá a činí probačním pracovníkům problémy. Ve smyslu, kdy mají využít pomoc, kdy kontrolu a v jaké míře.

Robert *„Jedno bez druhého by nešlo. Nemůžete být jenom kontrolor, nebo jenom pomocník. Obě dvě cesty, oba dva nástroje pomáhají tomu druhému. Bez pomoci bychom nemohli fungovat v otázce nějaké důvěry, výměně informací. I to, že ten člověk s náma o něčem hovoří, tak hovoří proto, že tam je nějaký prostor pro to, ty věci sdělovat. Bez toho bychom nemohli kontrolovat tok myšlení a způsob uvažování toho člověka. Nemluvím o kontrolách, těch faktických dolož, přines, dones, pracuješ takovýhle věci, kdybychom dělali jenom takovýhle věci, tak to není o té práci a o řešení příčin. Bez té pomoci to nejde. Máme to nastavený jak na starých váhách babiček. Někdy je to tak, někdy tak. Ta celá váha je našim nástrojem.“*

Václav *„No těžko říct. Je to od každého něco. Jsou tam obě složky. Setkal jsem se s obojím v práci.“*

Jindřich - neuvedl

Kateřina „ *Myslím, že obojí.*“ *Neustále bojujeme kontrola x pomoc. Někdy to nejde úplně dohromady...* “

Jaroslava „ *Téma kontroly a pomoci je v Probační a mediační službě velké téma...Ale je pravda, že probační pracovníci se v tomhle často hledají a je to velké téma v Probační a mediační službě.*“

Z odpovědí respondentů je patrné, že toto téma je opravdu aktuální. I když někteří doslovně neuvedli, že je pro ně obtížné poznat v situacích jaký mají použít poměr pomoci a kontroly, bylo cítit, že je to pro ně složité. Je ovšem také patrné, že obě složky jsou neoddelitelnou součástí role probačních pracovníků. A i když by se zdálo, že probační činností jsou postaveny jen na kontrole, tak pomoc má zde své místo a je nenahraditelnou součástí této práce.

Kategorie 2. - Individuální přístup při aplikaci pomoci a kontroly

To, zda využijí více kontrolu či pomoc při práci s klientem, závisí vždy na individuální situaci či případu. Také na tom, na co se probační pracovník specializuje. V neposlední řadě je důležité, zda klient chce s probačním pracovníkem spolupracovat a dodržuje všechny stanovené povinnosti, či ne. Respondenti však vždy zdůraznili, že i když při práci s klientem využijí více kontroly, nikdy se nemůže zapomenout na pomoc.

Robert „ *Souvisí to s vyhodnocením rizika. V momentě, kdy se domnívám, že by mohla existovat pravděpodobnost, že by mohl být spáchán trestný čin, tak si položím otázku, komu by mohla vzniknout újma, jestli bude vznikat újma na majetku nebo na zdraví či životě. Tak si položím otázku, jak velká intenzita, na jaké velké intenzitě by ta újma dopadala, tak to přesně to ovlivní. Někdy víc kontrolujeme, protože je třeba zamezovat a chránit poškozenou oběť...* „

Václav „ *Někteří klienti to berou jako nutné zlo, dostanou to od soudu a nemají zájem to s vámi řešit. Jiní se svěří, jsou v problémech, jsou na tom špatně s dluhama, chtějí pomoci...záleží, zda o to ti klienti stojí nebo ne.*“

Jindřich „ *Tak je to samozřejmě individuální. Někteří klienti to berou spíše jako kontrolu a já to také vnímám. Někteří jako pomoc, takže je to naprosto individuální.*“

Kateřina „*Jde o konkrétní situaci, ve které se nacházíme, jsou případy, ve kterých je potřeba kontrola, kontrola, kontrola a jsou případy, kdy v podstatě to směřuje spíše k té pomoci. Každopádně kontrolu využíváme tehdy, když jde o ochranu společnosti, kdy opravdu ten člověk je nebezpečný společnosti, jedná se o násilné trestné činy, uživatel drog, kdy ty rizika jsou hodně velké, tak tam sáháme k té kontrole.*“

Jaroslava „*Pokud mám dohledového klienta, který páchá nějakou závažnou trestnou činnost, tak ten dohled bude směřovat k tomu, že tam velká část bude věnovaná kontrole ale samozřejmě i tam se dá pomáhat...Kontrola s dohledovým klientem, konzultace: on mi musí doložit zaměstnání, pracovní smlouvu, výplatnici, že je uvedený na úřadu práce, co žije, jak žije. Ale potom se s ním taky bavím o tom, jak na tom teďka je, co by potřeboval, co by mu teď pomohlo.*“

Jako důležitý předpoklad pro to, zda probační pracovníci využívají více kontroly či pomoci při své práci, spatřují v osobnostních rysech jednotlivých probačních pracovníků. Postupem času se jejich pohled na přístup ke klientům může změnit. Tuto změnu může mít za následek špatná zkušenost s klienty nebo přehnaný optimismus při nástupu do práce.

Robert „*Samozřejmě každý probační pracovník je jiný. A pojímá tu práci jinak.*“

Václav – nevedl

Jindřich – nevedl

Kateřina „*Je tam určitě důležité nějaké osobnostní nastavení. My máme kurzy pro nové pracovníky, roční kvalifikační kurzy, kde by se ty rozdílily mezi lidmi a osobnostním nastavením měli setřít, lidi by si měli víc ujasnit, co mají dělat. Vždycky ale záleží na tom konkrétním pracovníkovi. Osobnostní rysy a zkušenosti. Dovedu si představit, že ten posun od pomocníka ke kontrolorovi, kdy fakt nastoupíte s tím, že těm lidem budete pomáhat, a že to bude dobrý, a pak se stane něco, co vás naprosto rozhodí, a zjistíte, že ty postupy jsou špatně, začnete se více bát a začnete víc kontrolovat. Takže to závisí na zkušenostech, jak se vám vyplatí a jak se vám vydaří ten přístup.*“

Jaroslava „Myslím si, že to jestli využívá více kontrolu nebo pomoc závisí na osobnostních rysech pracovníka. Jsem tady 11 let a mam už nějakou zkušenost, člověk se vyvíjí ale hlavně mam možnost se setkávat se spousty lidí z probační služby. Takže vím, že i ty osobnostní charakteristiky mohou hrát velkou roli, vždycky je to o tom, jak člověk tu práci uchopí, jak k ní přistoupí. Někdo hold to má víc nalajnováno a jede víc k té kontrole, někdo zase má větší tendence, víc se orientuje na to těm lidem pomáhat, někdy až jako za každou cenu.,,

Respondenti se shodují, že pomoc a kontrola je v činnostech probačních pracovníků rozložena individuálně. Každý probační pracovník si sám určí, v jaké míře bude pracovat s kontrolou nebo pomocí. A tato míra je závislá na povaze klienta, povahových rysech probačního pracovníka, dané situaci nebo uloženém trestu. Je dobře, že se ve větší míře mohou probační pracovníci rozhodovat sami, zda použít více kontroly či pomoci a že to není striktně předepsané. Osobnost a přístup k práci každého probačního pracovníka je jiný a každému vyhovuje něco jiného.

Kategorie 3. - Nový trend ve vykonávání probačních činností (dohledu)

Respondenti uvádějí, že v rámci dohledu více převažuje kontrola. Jak bylo již zmíněno, je to ovlivněno individualitou klienta a situace. Ale v rámci dnešního trendu se více směřuje ke kontrole. A také k její posilování.

Robert – nevedl

Jindřich „někdy holt musíme víc kontrolovat, hlavně by Vám to řekla tady kolegyně, která se specializuje na dohled.“

Václav „U těch probačních dohledů asi u těch povinností, nevěřit, co vám klient řekne. Zkontrolovat si to, jestli je to pravda. S drogami a alkoholem taky. Dřív to bylo tak, my se v té kontrole posilujeme jako probační služba. Ono to jde pomalu. Na probační službě máme dnes alkoholový testy. Jsou slušný, sice jsou s nimi někdy problémy, ale jsou už na dobré úrovni, nejsou to takový, co si koupíte někde ve stánku. Máme tady už i drogový testování, ať močový nebo sliny. My tu kontrolu posilujeme. A je to potřeba. Když jsme tady ty testy neměli, tak to člověk řešil právě v té rovině. Popovídat si, zeptat se ho.“

Jaroslava „*Probační pracovník, který má specializaci dohledy, tak ten spíš se bude orientovat na tu kontrolu. My ty lidi kontrolovat musíme, to je naše práce v dohledech.*“

Kateřina „*Myslím, že trendem v probačce je teď víc směřovat ke kontrole u těch dohledů. Probační služba a úředníci hodně dbají na nějakou transparentnost, to znamená, že my tady klientovi něco vysvětlíme, že má tady trest dohled. Když mi bude říkat pravdu, tak to můžeme nějak využít. Sdělíme mu, že stejně ty informace všechny se k nám donesou a jakmile nám bude něco zamlčovat nebo lhát, znamená to ztrátu automaticky důvěry mezi klientem a úředníkem a pak to bude o tom, že budeme kontrolovat a bude to nepříjemný a bude to těžký pro obě strany. Ale je to o nás, abychom ověřovali. Každou důležitou informací.*“

Z této kategorie je patrné, že i když rozložení pomoci a kontroly je individuální, tak některé činnosti vyžadují více kontroly. Vychází to z povahy této činností, ale také ze zkušeností probačních pracovníků. Posilování kontroly je důležité, protože klienti ne vždy chápou tuto službu, jako něco kladného a probačním pracovníkům lžou nebo zamlčují informace. Proto probační pracovníci musejí ověřovat informace a zdroje, ze kterých informace přijímají. Ale jak již bylo výše uvedeno, nemusí se použít na všechny klienty větší poměr kontroly, avšak někdy je to nezbytné.

Kategorie 4. - Pohled probačních pracovníků na ukotvení jejich postavení v zákoně

Většina respondentů vnímá definování a ukotvení role probačních pracovníků v zákoně jako dostatečné. Někteří považují rámec povinností, který je dán v zákoně, za dostatečně a dobře popsán, jiní ho vidí široce definován. Avšak toto široké definování vidí jako přínos pro probační pracovníky, protože tím je jejich rámec činností větší a méně omezený. Avšak shodují se, že role probačních pracovníků je dobře ukotvená.

Jindřich „*Já si myslím, že jo. Zákon je jedna věc a realita je věc druhá.*“

Robert „*Myslím, že zákon 257 o PMS je perfektně popsáný. V 257 je dobře pospána jednoznačně naše kompetence, naše role, působnost, účel naší činnosti, součinnost je tam dobře popsána. My se o něj opíráme, především se opíráme o tento zákon. Dále o zákon*“

o ochraně osobních údajů, kdy si zjišťujeme informace o našich klientech v různých institucích na základě tohoto zákona.“

Jaroslava *„Činnosti probačních pracovníků definovány dostatečně jsou, ať už vezmu zákon o probační a mediační službě, kde si myslím, že je poměrně hodně přesný a jsou tam definovány činnosti, nejen co se týče probace a mediace, ale definuje v té další části zákona mnohem širěji co všechno probační a mediační služba dělá a má dělat, takže to se domnívám, že je v pořádku. A činnosti probačních pracovníků jsou definovány v trestním zákoníku a v trestním řádu. A z mého pohledu teďka je novelizovaný nový trestní řád a tam došlo také k výraznému posunu například v tom smyslu, že trestním příkazem může soud uložit už nejen OPP ale trest domácího vězení pouze po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka, takže to se domnívám, že to je veliký posun ve vztahu k činnostem probačních pracovníků.“*

Kateřina *„Já si myslím, že úplně dostatečně nejsou definovány, ale podle mě je to dobře, protože v podstatě ten zákon co nám definuje, my se v těch mezích musíme pohybovat, a čím ty meze jsou širší, tak potom máme větší pole působnosti. Takže si myslím, že je dobrý, že nám ohraničuje základní věci a zároveň nám nechává prostor pro naše kompetence a naše sebedefinování. Pokud by to tam bylo nějak úžeji a konkrétněji specifikováno, tak by nám to ubíralo nějaký naše kompetence.“*

Jediný z respondentů Václav vidí definování v zákoně 257/2000 Sb. o PMS jako složité a nedostatečné.

Václav *„ V zákoně o PMS tam ta definice je dost složitá, když jsem se to učil, tak mi to přišlo takový složitý, ty definice. Takže podle mě tak úplně jasně definovaný to není.“*

Jediný problém a potřebu změny vidí Robert, Jaroslava a Kateřina v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Na základě tohoto zákona nemají možnost podávat návrh opatření. Dle jejich názoru by v tomto zákoně měla být provedena změna, která by postavení PMS před soudem změnila a dala jim tak právo navrhopvat opatření, jako má např. orgán sociálně právní ochrany dětí.

Robert *„ Určitě to stojí za to, pozměnit, obměnit, doplnit. Už tady máme nějakou praxi, nějaký věci se ukázali, že chybí. Ani nemyslím ty kompetence, že by museli být rozšířené,*

ty jsou dostačující, ale ta naše pozice v tom procesu trestního řízení, což myslím podávání návrhu, naše role před soudem. Domnívám se, že pokud my v případě jsme činní a ta naše činnost je hodně intenzivní, tak máme sesbírané informace máme nějaký přehled a jsme schopni vydefinovat účelnost a přiměřenost rozhodnutí soudce a nám tam chybí to navrhnout. My nenavrhujeme, my doporučujeme, ale navrhuje kurátor, který s tou rodinnou nikdy nepracoval nebo s ní pracuje ale jenom v rovině, že se ho soudce ptá v té věci, tak si ho pozve. A jenom zjistí, ale téma příčinama se nezabývá.“

Jaroslava „Já osobně nemám problém s ukotvením nebo postavením probačních pracovníků. Když se nad tím zamyslím, domnívám se, že všechno definována je. Co by mohlo být více zpřesněno nebo upraveno anebo co v zákoně opravdu není, napadá mě jedna věc a to je zákon o soudnictví ve věcech mládeže, kde samozřejmě PMS má také své místo a oblast mladistvých a dětí do 15 let, trestná činnost atd. se nás také velmi úzce týká a v těchto činnostech fungujeme, to co se domnívám, že by mělo být upraveno nebo definováno je možnost PMS podat návrh opatření právě u těch mladistvých stejně jako to má orgán OSPOD. Tam si myslím, že tohle chybí. Vypracováváme zprávy, stanoviska, dáváme soudu doporučení, ale nemůžeme dát návrh, není to naše postavení u soudu jako má OSPOD. Tam bych viděla možnost v případném doplnění.“

Kateřina „Myslím v 218, v podstatě nemáme žádný právní nárok vstupovat do řízení u dětí mladších 15 let, je to možná zákona i o PMS, on totiž hovoří jako obviněný, odsouzený atd. ty pojmy se nevztahují na děti mladší 15 let, protože oni nejsou trestně odpovědní a přitom tam máme široký pole působnosti co dělat, aby to bylo pro ty lidi přínosný, ale na základě zákona tam nemáme možnost vstupovat. Spousta kolegů jakoby dělá v řízení u dětí mladších 15 let, je to na základě toho, že, státní zastupitelství nebo soud souhlasí s jejich činností, nemají proti tomu nic, Ale pokud mají za to, že nechtějí, abychom tam něco dělali, tak se odkáží na zákon a tam je to jasný. Nic dalšího mě nenapadá.“

Václav a Jindřich vnímají rozsah definovaných činností v zákoně dostatečně a nemají potřebu žádné změny.

Václav „ Na to vám nedokážu odpovědět. Nevím, co dál by tam mělo být definováno.“

Jindřich „*ty zákonný normy, tak jak jsou pro tu činnost, stačí. Pokud ten rozsah je takovej jakej je, tak zatím stačí.*

Dle odpovědí respondentů lze shledat, že vnímají dostatečné ukotvení pozice probačních pracovníků v zákoně. Lze také říci, že částečně jsou spokojeni s vymezením jejich činností, tři z nich uvedli nedostatek, který jim v jejich kompetencích chybí. Tento nedostatek se týká práva navrhnout opatření u dětí do 15 let a mladistvých. V připomínce k této změně vidím velký pokrok a příležitost k rozšíření pravomocí probačních pracovníků.

Kategorie 5. - Přehlcenost klienty aneb stanovení limitů počtu klientů na jednoho probačního pracovníka

Respondenti shledávali počet klientů na jednoho probačního pracovníka velmi vysokým, až díky lednové amnestii se počet klientů snížil a situace byla únosná. Bohužel ví, že časem se situace zase vrátí do původního stavu. Řešení problému vidí v limitu, který by stanovil počet klientů na jednoho probačního pracovníka. Chápu, že řešení této situace a případné stanovení limitů není zatím aktuální. Doufají však, že postupem času se ať už do vnitřních předpisů, standardů či do zákona tyto limity ustanoví. Dalo by se říci, že tyto limity by pomohly k lepšímu postavení probačních pracovníků.

Robert „*Byli bychom rádi, kdybychom měli menší počet případů, protože to ovlivňuje intenzitu a hloubku. Čím víc případů máte, tak je musíte obhospodařit nějak...a někde se to musí jakoby dopadnout. Ekonomická stránka našeho státu je taková, jaká je, takže my si s tím musíme poradit. Proto s tím pracujeme, tak že si ty případy zhodnotíme podle rizikovosti a to určitý intenzitu a hloubku tý naší práce. Jinak každý úředník vám řekne, který pracuje s lidmi, že čím méně tím líp. Podle mě by tohle vyřešilo, pokud bychom měli hranici, která by nám udávala, kolik maximálně lidí můžeme mít a s nimi pracovat. Ale jak jsem říkal, ekonomika našeho státu tohle zatím neumožňuje.*“

Václav „*Je toho hodně. Ted je uvolnění po amnestii, já to na sobě vidím, že jsem přišel o spousty klientů, že se to vyřešilo, ale je to otázka ale půl roku. Poslední dva roky člověk nevěděl co dřív. Já jsem ještě část své agendy předal kolegovi, abysme se trochu srovnali. Když se dostaneme do té plné zátěže a rozjedeme se. Říkám teď to ta amnestie v mnoha*

případech zbrzdila. Půl roku rok a budeme tam zpátky. Oproti zahraničí na hlavu probačního úředníka v ČR připadá více spisů, než jak to dělá třeba Anglický probační úředník.“

Jindřich *„Jo to teda jo. Po amnestii je to teď ale volnější.“*

Jaroslava *„V závěru minulého roku už jsem vnímala úřady kolegů, že ti lidi toho mají skutečně moc a že jsou už unavení. Popravdě nám tuto situaci pomohla vyřešit amnestie, se kterou jsme nemohli počítat. Ale opravdu nám v naší práci pomohla. Už jsme byli vyčerpaní, měli jsme těch věcí strašně moc. Díky amnestii se nám ty ruce trochu uvolnili, odpadli nám všechny OPP, tresty domácího vězení, které nás nesmírně zaměstnávali, tím, že jsme osobně museli kontrolovat ty odsouzené. Jsem nedávno mluvila s psychiatrickou a ona říkala, že mají standard, který mají v rámci nějakých psychologických a psychiatrických služeb, že pokud má pracovní týden 40 hodin, tak oni můžou přímou klientskou práci dělat jenom 20 hodin, né víc. My žádný takovýhle limit nemáme. A já se domnívám, že takovýhle limit je v pořádku. Musí být nějaká hranice. Pokud mam 80 dohledu a zvládám to fajn, ale pokud jich mam 100, tak už je to vyšponováno. Ale co bude, pokud jich bude 120,150, nevím, jestli to jde ještě dělat, dobře. Byla bych velmi ráda, kdyby se stalo a v zahraničí to tak bývá, že je dáno, že 1 probační pracovníků má 50 dohledů a z toho 10 závažnou trestnou činnost, myslím si, že takhle je to v pořádku, stanovit si nějaké limity co ještě je v silách toho jednoho pracovníka. Nevím, jestli by se to ukotvilo v zákoně ale minimálně v nějakých vnitřních předpisech. Jsme mladá organizace a stále se vyvíjíme a doufám, že jednou tohle bude na pořadu dne, stanovit to.“*

Kateřina *„Na týden po amnestii se uvolnili ruce, těch spisů ubyla asi polovina a člověk si mohl dovolit na návštěvě v rodině pobýt tak hodinu a půl. Všechno to s klientama probrat, udělat si na ně čas, přijít tam připravenej, trávit tady hodinu nad analýzou rizik. Ta práce byla odváděná kvalitněji, přibyla mi další spousta spisů. Zahlceni tedy rozhodně jsme. Myslím, že řešení v nějakých omezeních zatím není v dohledu, ale časem se to snad zlepší.“*

Jako další nedostatek vnímají respondenti chybějící limity, které by stanovovaly počet klientů na jednoho probačního pracovníka. Tyto limity by předcházely přehlcenosti probačních pracovníků. Probační pracovníci, jako všechny pomáhající profese, které pracují s lidmi, musí dbát na své psychické zdraví. Jako změna u práva navrhopat opatření vidím i v tomto návrhu velkou možnost zlepšit postavení probačních pracovníků.

Kategorie 6. - Individuální spolupráce s orgány činnými v trestním řízení

Respondenti se shodují, že spolupráce s orgány činnými v trestním řízení je relativně dobrá. Václav, Robert a Jaroslava také uvádějí, že to, zda spolupráce funguje, či ne závisí na jednotlivých soudcích, státních zástupcích či policistech. Důležitý prvek pro dobrou spolupráci spatřují v tom, zda dotyčný orgán činný v trestním řízení přijal principy restorativní justice a zda považuje PMS za důležitou složku trestní justice.

Jindřich *„Je to taky individuální. Ne vždycky se povede komukoliv, cokoliv, kdekoliv. Myslím, že to funguje.“*

Václav *„V počátcích řada těch soudců, těch starších, kteří už to dělají spoustu let byli zvyklí na něco jinýho. Měli problém přijmout PMS. Přeci jenom se vnáší něco jiného do TČ. A řada z nich tu PMS neuznávali, že ji nepotřebují. Tam ale vidím posun radikálně posun k lepšímu. Samozřejmě z těch mladších lidí co dělají u soudu, státní zástupci, ty jsou úplně jiní, ti byli jináč vzdělávání jinak ve škole, mají jiný přístup ke společnosti. Ale i mezi těma staršími věkově, znám spoustu zástupců, kteří jsou spříznění. Je to individuální.“*

Robert *„Je to individuální. Souvisí to s tím člověkem, který to má na starosti. To je to, co rozhodne, jestli to funguje dobře, méně, hůř nebo vůbec. Ten zákon je jasnej. My máme ty kompetence, máme ty procesní věci a to nám určuje mantinel. Máme zkušenosti, kde to funguje velmi dobře, protože ten člověk to má myšlenkově velmi podobné, má to srovnané (orgány činné v trestním řízení) a pak to běží. Když to tam má postavený trochu jinak, odlišně, tak pak se filozoficky můžeme střetnout, ale pak to stavíme na tom, co nám dává ten zákon ten proces,... my máme dobrou, ale máme i horší zkušenost s orgánama činných v trestní řízení. A to vnímám republikově, protože my spolupracujeme s klienty z celý republiky a orgánama v celý republice taky. Takže nemůžu říct, že to je jednotný je to rozdílný ale jde to ovlivnit tou osobnostní stránkou.“*

Jaroslava *„Vždycky jsou nějaký věci mezi tím, a spousta faktorů může hrát svoji roli. A jak jsem už říkala, pokud je soudce, státní zástupce, policista, pokud to je člověk, který je nakloněn myšlence restorativní justice, vidí v tom smysl a tím pádem vnímá PMS jako organizaci, která má smysl a své místo a dělá svou práci. Pokud je to ale tak, že je to soudce,*

státní zástupce, policista, který nerad přijímá nové věci, který je konzervativní, který se neztotožňuje s novým trestním zákoníkem s novými trestními policisty a tím pádem i PMS nepřijímá úplně dobře a vidí ji jako organizaci, která se někde vyloupla a něco po něm chce. Tak takovýhle orgán s tou prací spokojený nebude, protože neustále bude hledat, proč to nefunguje. Je to o lidech, to jsou pak lidé, kteří nechtějí přijít, a říct pojďme se domluvit, jak by to mohlo fungovat. Oni neustále budou řešit, proč to nefunguje. Je to o lidech o myšlení lidí, o přístupu. Je to o tom, že někteří státní zástupci, soudci jsou velmi konzervativní a vůbec třeba myšlenka restorativní justice je pro ně velmi špatně uchopitelná.“

Kateřina „Všude jsou nějaký mouchy. Myslím, že to funguje v rámci možností dobře, je to o lidech. Ne úplně o tom, že je to soud nebo státní zastupitelství nemůžete s každým vyjít úplně za dobře.“

Dále respondenti uvádějí, že spolupráce s orgány činnými v trestním řízení se od vzniku PMS velmi změnila. Dle nich je nynější spolupráce na vyšší úrovni a většina orgánů činných v trestním řízení pokládá PMS a práci probačních pracovníků za přínosnou a důležitou v uplatňování restorativní justice.

Robert „Posun ve spolupráci je tady velký. Když jsem nastupoval, tak to vypadalo nějak a teď taky... jenom musíme naučit ty orgány využívat ten potenciál restorativní justice. Je to střet represe versus restorativní justice.“

Václav „Problém je spíš jinej, ale už to mizí. V počátcích řada těch soudců, těch starších, kteří už to dělají spoustu let, byli zvyklí na něco jinýho. Měli problém přijmout PMS. Přeci jenom se vnáší něco jiného do TČ. A řada z nich tu PMS neuznávali, že ji nepotřebují. Tam ale vidím posun radikálně posun k lepšímu. Samozřejmě z těch mladších lidí co dělají u soudu, státní zástupci, ty jsou úplně jiní, ti byli jináč vzdělávání jinak ve škole, mají jiný přístup ke společnosti. Ale i mezi těma staršími věkově, znám spoustu zástupců, kteří jsou spříznění. Je to individuální.“

Jindřich - neuvedl

Jaroslava „Vidím velký pokrok posun. Právě i v myšlení různých lidí. Ten posun a pokrok může být způsoben tím, že si na nás nějakým způsobem zvykli a možná ne jenom,

že si zvykli ale, že zjistili, že ta práce má smysl a že jim to přináší něco dobrého a ty naše výstupy, které jim dáváme, jsou pro ně dobré a že z toho těží a jsou schopni to nějak uchopit.“

Kateřina *„Určitě ten pokrok je velký.“*

Spolupráce s orgány činnými v trestním řízení je zásadní pro práci probačních pracovníků. Proto dobrá spolupráce je předpokladem ke smysluplné a účinné práci probačních pracovníků. Jak sami probační pracovníci uvádějí, spolupráce se od založení PMS velmi zlepšila a orgány činné v trestním řízení považují PMS, a tím i práci probačních pracovníků, za důležitou a přínosnou.

Kategorie 7. - Očekávání orgánů činných v trestním řízení od probačních pracovníků

Respondenti Jindřich a Robert uvádí, že orgány činné v trestním řízení po nich chtějí věci, které jsou dané zákonem.

Jindřich *„Některé věci jsou dané. Testujeme je na drogy, alkohol. Někdy to po nás orgán chce, někdy to děláme na vlastní iniciativu.“*

Robert *„Vykonávacím řízení je zakázka jasná. To co ukládá soud tomu člověku v té rovině alternativního trestu, tak on do jisté míry ukládá nám, abychom to dělali.“*

Václav uvádí, že orgány činné v trestním řízení vyžadují povětšinou informace ke klientům, případům či stanoviska, dle kterých se budou rozhodovat.

Václav *„V přípravném řízení chtějí informace, oni se dozvědí z rejstříku trestu, že klient má OPP, tak chtějí vědět, jestli je už vykonal, jestli má zahájeno, kolik má odpracováno. Je to nějaká taková komunikace. Oni to potřebují, když kvalifikují krádeže. Jestli to mají nechat na přestupek nebo považovat za trestný čin. Takže oni to potřebují vědět, jestli ten trest vykonával, k jakému datu. Takže se nás hodně dotazují policisti v tomhle. Soudy je to v tom, že někde běží nějaké tr, stíhání, potřebují vědět, jestli má vykonaná OPP, jestli s náma spolupracuje. Z drtivé většiny se dotazují na OPP, jak se k tomu staví, jak spolupracují. Soudy dále chtějí v přípravném řízení, tady to chtějí hlavně soudy, ne státní zastupitelství, chtějí předjednat možnost uložení trestu OPP nebo domácího vězení. Ten soudce zvažuje, že někomu dá OPP nebo domácí vězení (dále DV) a my potom děláme takové to šetření*

v místě bydliště, u domácího vězení, si je pozveme, poučíme je, seznámíme je, informace okolo sociálního zázemí, bydliště a pak se dává zpráva, jestli doporučujeme nebo ne. U OPP člověk s ním vede nějaký rozhovor, ikdyž je to člověk, který ho jsem tady měl nebo je to někdo nový. Vedeme pohovor na téma, jestli s tím souhlasí, jaký má důvody, proč by mu ten trest soud neměl dávat, jestli má nějaké zdr. problémy, náročný zaměstnání. Děláme soudu podklady, kde potom je výsledkem doporučující nebo nedoporučující zprávy. Ve vykonávacím je to hodně o těch zprávách o průběhu výkonu toho trestu. Tam se na nás obrací zejména soudy, kdy chtějí vědět jak to je, jak spolupracuje. Pokud ten člověk má podmínku a za tč má OPP, tak ten soud rozhoduje, jestli ho má v té podmínce osvědčit nebo nemá, takže potřebuje vědět, jak se staví k tomuto alternativnímu trestu OPP. Tyto informace nejčastěji.“

Dále respondentky Jaroslava a Kateřina uvádějí, že orgány činné v trestním řízení po nich vyžadují dobře vykonanou práci. Vyžadují po nich také, aby se drželi svých kompetenci a hranic, které jim udávají soubor činností.

Jaroslava *„Já předpokládám, že orgány činné v trestním řízení od nás očekávají dobrou práci, dobrou práci, ke které my jsme kompetentní. Takže dělat ty věci, které děláme, dělat je tak aby byli opravdu kvalitní a byli pro ně přínosné. Dělat dobře svoji práci, to je to, co od nás očekávají.“*

Kateřina *„Ve vykonávacím očekávají, že klienta doprovodíme tím trestem, aby to vykonal a aby s tím měli co nejméně práce potom. Prostě aby, jsme zajistili trest, který není spojen trestem odnětí svobody.“*

Tato kategorie je specifická, protože respondenti se rozcházejí v tom, co po nich orgány činné v trestním řízení vyžadují. Vyplývá z toho, že i když se respondenti v odpovědích rozcházejí, orgány činné v trestním řízení po nich všechny tyto činnosti a očekávání chtějí. Ať už se jedná o věci dané zákonem nebo informace a v neposlední řadě dobře vykonanou práci. Dalo by se říci, že každý z respondentů uvedl jednu z částí, kterou od nich očekávají. Dohromady to tedy udává celý soubor činností.

Kategorie 8. - Spokojenost orgánů činných v trestním řízení s prací probačních pracovníků z pohledu probačních pracovníků

Respondenti se shodují v tom, že orgány jsou s činností probačních pracovníků spokojeny.

Jindřich *„Myslím, že to funguje. Policisté si u nás ověřují, zda někdo pracuje, nepracuje. Plní alternativní test. Chodí k nám, nechodí. Pro soud jsme taková pomocná ruka, podáváme různé podklady v přípravném řízení. Určitě si myslím, že ano.“*

Václav *„Proč by neměli být. Co by si na nás měli stěžovat. Já mam za to, že jo. Spokojený jsou. Servis z naší strany je. Když chtějí domácí vězení předjednat, kontrolovat děláme to v rámci našich možností, jak to jen jde. Nesetkáváme se, že by na nás chodili stížnosti.“*

Robert *„Řekl bych, že na to, jestli jsou oni s náma spokojeni, se musíte zeptat jich. To bych si nedovolil vůbec, ale myslím, že jo.“*

Jaroslava *„Tak jak není nic černé nebo bílé. Toto nelze vzít tak, jsou spokojeni, nejsou spokojeni. Vždycky jsou nějaký věci mezi tím, a spousta faktorů může hrát svoji roli. A jak jsem už říkala, pokud je soudce, státní zástupce, policista, pokud to je člověk, který je nakloněn myšlence restorativní justice, vidí v tom smysl a tím pádem vnímá PMS jako organizaci, která má smysl a své místo a dělá svou práci, pak se domnívám, že tento orgán činný v trestním řízení je spokojen s prací probačních pracovníků...“*

Kateřina *„Kdyby spokojený nebyli, tak nám práci nedávají, tak nás nepověřují. Jestli jsou spokojený, tak byste se musela zeptat jich.“*

Je těžké posuzovat něčí spokojenost na sebe sama. Respondenti nechtějí za orgány činné v trestním řízení mluvit, avšak z praxe a zkušeností je patrné, že jsou s prací probačních pracovníků spokojeni a že požadavky, které na ně kladou, plní.

Kategorie 9. - Postavení PMS aneb boj o místo

I když PMS je tu již třináctým rokem, pořád musí bojovat o své místo v trestní justici. Musí dokazovat, že její funkce je užitečná. Probační pracovníci vnímají velkou změnu v pojmání jejich práce ostatními orgány, avšak dle nich jejich pozice není tak dobrá, jak by si přáli, nebo by si tato instituce zasloužila.

Jaroslava *„Ale musím říct, že se to výrazně zlepšuje a těch potíží a případných problémů je výrazně méně. Že si ta probační a mediační služba si to své místo, které jí patří a které by měla zaujímat, tak si ho už pomalinku našla, samozřejmě na nějaké drobné podmínky...Myslím si, že na počátku činnosti PMS byla spousta akcí, napínali jsme síly, abychom dělali osvětu mezi orgány činnými v trestním řízení, abychom si získali místo a pořád ještě musíme získávat a ošetřovat, někdy i vydupávat své místo. Pořád to není úplně ideální stav. Nejsme v Anglii, kde probace má stoletou tradici.“*

Robert *„Probační služba stále v trestní justici hledá své místo, ten svůj prostor. Nositeli restorativní justice jsme my probační služba. A to je náš úděl a to pořád posouváme a probouráváme. To asi zůstaneme na nějakou dobu.“*

Václav *„ V počátcích řada těch soudců, těch starších, kteří už to dělají spoustu let, byly zvyklí na něco jiného. Měli problém přijmout PMS. Přeci jenom se vnáší něco jiného do TČ. A řada z nich tu PMS neuznávali, že ji nepotřebují. Tam ale vidím posun radikálně posun k lepšímu.“*

Kateřina – neuvědla

Jindřich - neuvědl

Tato kategorie je velmi důležitá, protože z ní vyplývá, že probační pracovníci vnímají posun ve své práci, postavení PMS, ale také pozici probačních pracovníků. Jak je patrné změna pohledu orgánů činných v trestním řízení, ale i celé společnosti, je zásadní pro uplatňování principů restorativní justice v našem právu. A jak uvádí respondent Robert PMS a probační pracovníci jsou nositelé restorativní justice.

Na závěr bych chtěla uvést, jak jsme kategoriemi odpověděly na předem stanové problémové otázky.

- Na první problémovou otázku, zda vidí probační pracovníci dostatečné definování jejich činností v zákoně, jsme odpověděly kategorií 4 a 5.
- Na druhou problémovou otázku, jak jsou v činnostech probačních pracovníků rozloženy činnosti pomoci a kontroly jsme odpověděly kategorií 1, 2 a 3.
- Na třetí problémovou otázku, jaké čekávání mají orgány činné v trestním řízení od probačních pracovníků, jsme odpověděly kategorií 6, 7, 8 a 9.

5.6 Diskuze a závěr

Naším cílem empirické části bylo zjistit, jak vnímají probační pracovníci svou roli v rámci vykonávání probačních činností. Z rozhovoru, vytvořením kategorií a odpověďmi na ně, lze vyvodit, že probační pracovníci vnímají svoji roli jako nositele restorativní justice. Tato justice nemá ještě u nás stálou pozici a vnímání společností není vždy kladné. Proto práce probačních pracovníků není pro ně vždy žádoucí. To tedy znamená, že probační pracovníci musí bojovat s obtížemi, které nepochopením společností nastávají. Společností především myslím orgány činné v trestní řízení, ale také klienty PMS. Dalo by se říci, že velké problémy měli probační pracovníci hlavně v začátcích PMS. Sami probační pracovníci uznávají, že se již tato situace zlepšuje a jejich postavení je více akceptováno. A orgány činné v trestním řízení je ve velké míře považují za svoji „pravou ruku.“

Největší úskalí pro probační pracovníky spočívá v umění určit, kdy a v jaké míře použít kontrolu a kdy naopak pomoc. Toto téma je mezi probačními pracovníky aktuální. Každý z nich musí stanovit závažnost situace, odhadnout klienta, ale také přistoupit k tomuto problému dle svého uvážení k čemu více inklinuje. Roli probačního pracovníka vnímají jako kontrolora a zároveň jako pomocníka. Nejde být jen jedním z nich.

Z výsledků vyplynul nedostatek v ukotvení činnosti probačních pracovníků v rámci práva navrhovat opatření mladistvých a dětí do 15 let. Tuto činnost považují pracovníci za velmi důležitou a při své práci ji velmi postrádají. Další nedostatek vidí v neexistenci limitu, který by stanovil počet klientů na jednoho probačního pracovníka. Tento limit by odstranil další problém, který se týká probačních pracovníků a lidí pracujících s lidmi obecně, a to přehlcenost klienty na jednoho probačního pracovníka. Dalo by se říci, že všechny pomáhající profese jsou ohroženy syndromem vyhoření, to tedy znamená, že se musí chránit jejich duševní zdraví.

Zjištěné nedostatky v činnosti a ukotvení role probačních pracovníků jsou dobrým podnětem ke změnám, které by pomohly k efektivnější činnosti v praxi. A v neposlední řadě ještě k lepšímu zakotvení probačních pracovníků v české justici.

ZÁVĚR

Probační a mediační služba České republiky je poměrně mladá instituce, která si ještě hledá stálé místo v české justici. Tím i postavení a rámec činností probačních pracovníků není zcela dostatečně definován a ukotven. Je patrné, že tato profese obsahuje velký rozsah činností a povinností. Spojuje se v ní sociální práce s právem, tedy dva rozdílné obory, které přistupují k pachateli odlišným způsobem. V roli probačního pracovníka jde také ruku v ruce pomoc a kontrola. Sami probační pracovníci si mnohdy nejsou jisti tím, kdy a za jakých okolností využívat systém pomoci nebo kontroly.

Cíl bakalářské práce, tedy vymezení role probačního úředníka a probačního asistenta se zaměřením na vykonávání probačních činností, jsme naplnily v teoretické části popsáním PMS jako instituce, kterým jsme uvedly čtenáře do problematiky. Dle našeho názoru jsme cíle dostály především vymezením práv a povinností probačních pracovníků z různých hledisek. V neposlední řadě popsáním činností probačních pracovníků obecně, ale také v přípravném a vykonávacím řízení se zaměřením na probační činnosti.

V empirické části jsme si stanovily za cíl, zjistit, jak vnímají probační pracovníci svou roli v rámci vykonávání probačních činností. Tento cíl jsme naplnily prostřednictvím rozhovorů s probačními pracovníky a následného zpracování dat metodou otevřeného kódování. Ze zpracovaných dat a utvořených kategorií jsme dospěly k odpovědím na stanovené problémové otázky. Tato metoda nám umožnila hlubší poznání role probačního pracovníka z pohledu jeho samotného. Vyplývaly nám také určité nedostatky, které mohou iniciovat případné změny v praxi. Vyřešení těchto problémů a jejich změna, by pomohla probačním pracovníkům k efektivnější práci a také by se rozšířil dnes daný rámec kompetencí.

Myslím si, že jsme splnily cíle, které jsme si na začátku práce stanovily. Propojily jsme také teoretickou s empirickou částí. Empirická část nám tak, navazuje na poznatky, které jsme uvedly v teoretické části a tyto poznatky nám prohlubuje, rozšiřuje a obohacuje o pohled samotných probačních pracovníků na svoji profesi.

Dle mého názoru tato práce může poskytnout studentům oboru sociální práce, ale i jiných sociálních oborů, jakýsi přehled činností, povinností a práv probačních pracovníků, pokud by se zajímali o tuto profesi a případně by se chtěli stát úředníkem či asistentem PMS.

Na závěr bych chtěla shrnout poznatky a postřehy při psaní teoretické části a studia knih a materiálů. I když je PMS, a tím i role úředníků a asistentů PMS mladou institucí

a profesí, na toto téma je v dnešní době napsáno mnoho literatury a materiálů, ze kterých je možné čerpat. Dle mého názoru je to proto, že je toto téma velmi aktuální a diskutované.

Seznam použitých zkratk

DV – domácí vězení

OPP - Obecně prospěšné práce

OSPOD – odbor sociálně právní ochrany dětí

PČR – Policie České republiky

PMS – Probační a mediační služba České republiky

NVD – Náhrada vazby dohledem

Seznam pramenů a literatury

Odborná literatura

DERKS, Jack et al. *Probace v Evropě*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 162 s. ISBN 80-7338-007-2.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.

HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. 5. vyd. Praha: Portál, 2009. 166 s. ISBN 978-80-7367-639-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice*. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. 146 s. ISBN 80-7338-021-8.

KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: sociologické nakladatelství, 2004. 204 s. ISBN 80-86429-39-3.

KLIMENTOVÁ, Eva. *Teorie a metody sociální práce I*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 74 s. ISBN 80-244-0318-8.

KUCHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portal, 2001. 312 s. ISBN 80-7178-473-7.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portal, 2003. 348 s. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 1. rozšíř. přeprac. vyd. Praha: Academia, 1995. 336 s. ISBN 80-200-0525-0.

ROZUM, J., P. KOTULAN a J. VŮJTĚCH. *Výzkum nově zavedených prvků probace do trestního práva ČR*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. 141 s. ISBN 80-86008-77-0.

SOTOLAŘ, A., F. PÚRY a P. ŠÁMAL. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 468 s. ISBN 80-7179-350-7.

STRAUSS, ANSELM a JULIET CORBINOVÁ. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.

SVOBODA, Ivo. *Úvod do studia probace a mediace*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2005. 118 s. ISBN 80-7318-261-0.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled sociální psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 181 s. ISBN 80-244-0929-1.

ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vyd. Praha: Portal, 2010. 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

ŠVAŘÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002. 115 s. ISBN 80-86432-32-7.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Jana CHALUPOVÁ. *Sociální práce s pachateli*. 1. vyd. Praha: Leges, 1992. 125 s. ISBN 80-85638-01-0.

ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, s.r.o. 2007. 136 s. ISBN 978-80-87071-55.

Jiné zdroje

SUCHÝ, Oldřich. Probace, postavení a úloha probačních úředníků v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*. 1995, č. 7, s. 270-274. ISSN 1210-6410

ŠČERBA, Filip. Probace a její projevy v českém trestním právu. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 10. s. 300-305. ISSN 1213-5313.

VĚTROVEC, V., L. NEDOROST a Z. SOVÁK. Probační a mediační služba ČR. *Právní rádce*. 2002, č. 8, s. 28-29. ISSN 1210-4817.

ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 14. července 2000 o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě) In Sbírka zákonů ČR 2000, částka 35, dostupný ze ZÁKONY NA WEBU. SBCR.CZ www.sbcrcz.cz [online]. © 1991 – 2013, [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: http://www.sbcrcz.cz/cgibin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SSBCA0/SBCA0074.HTM;ca257_2000_00

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2008 Trestní zákoník. In Sběrka zákonů ČR 1998, částka 11, dostupný ze ZÁKONY NA WEBU. SBCR.CZ. www.sbcrcz.cz [online]. © 1991 – 2013, [cit. 2013-12-03]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/socialniprogramy/mezinarodnipredpisyopravechditete?highlightWords=%C3%BAmluva+pr%C3%A1vech+d%C3%ADt%C4%9Bte>

INTERNATIONAL FEDERATIONS OF SOCIAL WORKERS. Definiton of social work. www.ifsw.org [online]. © 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Poslání a cíle*. www.pmscr.cz [online]. © 2002–2012 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statut PMS ČR*. www.pmscr.cz [online]. © 2002–2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/zakladni-dokumenty/statut-pms-cr/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Součinnost mezi Vězeňskou službou ČR a Probační a mediační službou ČR v oblasti zajišťování podkladů pro rozhodnutí soudu o možném podmíněném propuštění s dohledem*. [online]. © 2002-2012 [cit. 2012-10-04] Dostupné také z: https://www.pmscr.cz/download/PAROLE_Soucinnost_VSCR_a_PMS_CR-metodika_2007.pdf

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Pracovní řád Probační a mediační služby ČR*. [online]. © 2002-2012 [cit. 2012-10-04]. Dostupné také z: https://www.pmscr.cz/download/04_PRAC_RAD_PMSCR_aktual_2010.pdf

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění možnosti ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací*. [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné také z: https://www.pmscr.cz/download/OPP_metodika_bez_priloh.pdf

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění výkonu dohledu*. [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-02-21]. Dostupné také z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Metodický postup Probační a mediační služby ČR v oblasti nahrazení vazby dohledem probačního úředníka* [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné také z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *10 let PMS* [online]. © 2002-2012 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=76

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Pavčina Hanyšová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Lenka Holá, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Probace, role probačního úředníka a asistenta
Název v angličtině:	Probation, the role of probation officer and assistant
Anotace práce:	Tato práce má za cíl vymežit roli probačního úředníka a asistenta se zaměřením na vykonávání probačních činností. Teoretická část se bude zabývat definováním základních pojmů, jako je role, restorativní justice, Probační a mediační služba ČR, její cíle a činnosti. Dále se zaměříme na činnosti, práva a povinnosti úředníků a asistentů PMS. Také definujeme probaci a probační činnosti v přípravném a vykonávacím řízení. Empirická část se bude věnovat hlubšímu pochopení role probačního pracovníka a bude mít za cíl zjistit, jak vnímají probační pracovníci svoji roli v rámci vykonávání probačních činností.
Klíčová slova:	Probace, role, Probační a mediační služba ČR, úředník a asistent PMS, probační dohled, obecně prospěšné práce
Anotace v angličtině:	The aim of this work is to define the role of the probation officer and the assistant with the focus on the practice of the probation actions. The theoretic part will deal with the definition of the basic notions, such as the role, restorative justice, the Probation and mediation service of the Czech Republic, her aims and activities. Next we will deal with the activities, discretions and duties of the officers and assistants of the PMS. We also define the probation and the probation activities in the preparative and execution procedure. The empirical part will focus on the deeper understanding of the role of the probation officer and its aim is to learn how the probation workers perceive their roles in terms of the pursuance of the probation activities.
Klíčová slova v angličtině:	Probation, role, Probation and mediation service of the Czech Republic, officers and assistants of the PMS, probation supervision, community service.
Rozsah práce:	58 s.
Jazyk práce:	český